

ISSN 1857-4424

Nr. 8 (110) • Casa de Creație a Republicii Moldova • august 2020

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Manole Neagu

CRISTINA ONCEA

Povestea 1

MARIA CIUDLENCO

Bibliovacanța 2020 altfel..... 2

ION DOMENCO

...și ne așteaptă ei mereu cu dor..... 3

DUMITRU PĂSAT

Vrednicul cărturar și literat Manole Neagu 5

MANOLE NEAGU

Poezii, ghicitori, aforisme..... 8

ALLA GRĂJDIANU

Ora să ȘTIM la Biblioteca Publică Obreja Veche 11

LIDIA CÎSSA

Provocăm vara 12

PAVEL POPA

Murăturile — produs alimentar necesar 15

RAISA CHISELIȚĂ

10 motive pentru ce să citești mai mult..... 18

L. CEBOTARI

Un dușman al poporului (II) 19

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

dr. hab. **Victor Ghilaș**

dr. **Mariana Cocieru**

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Veronica Caraulan,
Direcția Culturală mun. Bălți

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

A fost lansat site-ul

www.casadecreatie.md

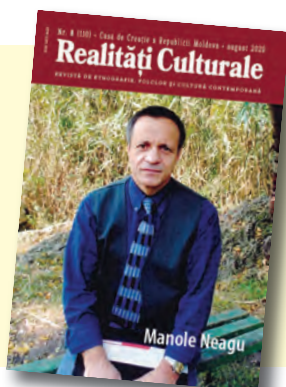
Acest site reprezintă mijlocul tehnic, care ne permite să oglindim și să arhivăm activitatea cultural-artistică de amatori și a meșterilor populari din republică.

Site-ul conține **arhiva digitală a revistei Realități Culturale**, disponibilă gratuit.

Compartimentul **Librărie** prezintă informații privind literatura metodică-științifică, de artă autohtonă și universală, necesară pentru instituțiile primare de învățământ artistic din republică.

Rubrica **Evenimente culturale artistice** va ține la curent cititorul cu diverse evenimente din viața culturală a țării, contribuind la promovarea și popularizarea culturii naționale.

În curând, pe site va fi disponibilă o **hartă interactivă** a satelor, raioanelor și zonelor folclorice.

Societatea culturală

Casa de Creație a Republicii Moldova

ISSN 1857-4424

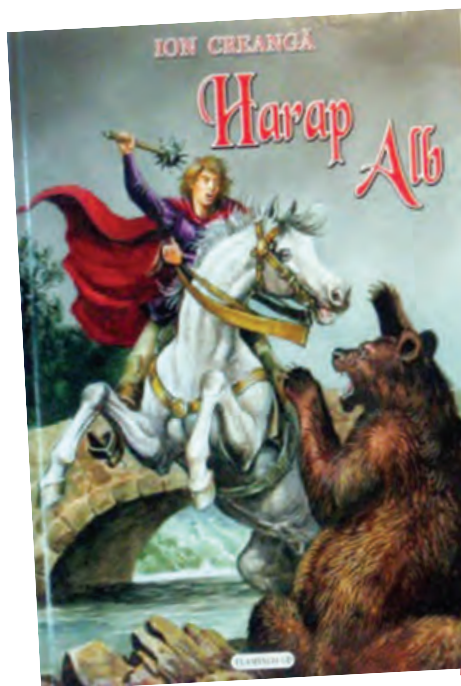
Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022)20-25-53, 069392909 (Ion Șarban)
Mob.: 069 39 24 98 (Pavel Popa, redactor-șef)

APARE CU SUPTORUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: Igor Condrea

CRISTINA ONCEA, BIBLIOTECAR

Povestea

Scurtă narațiune imaginară, prezentată la timpul trecut, a cărei acțiune se concentrează asupra unui eveniment misterios și în care sunt puse în scenă diferite personaje. Tradițional, povestea, lipsită de un cadru spațio-temporal și neavând o origine clar definită, este totodată acel univers magic în care putem da frâu liber imaginației și în care se poate întâmpla orice.

Parte integrantă a patrimoniului cultural universal, poveștile sunt extrem de variate: povești filosofice, cu tâlc, religioase, populare, miraculoase, etc. Indiferent de loc și de circumstanțe, povestea nu este nici mai mult, nici mai puțin decât un moment de complicitate, de comunicare și de comuniune. Fiecare poveste este o sursă de plăcere atât pentru cel care ascultă, cât și pentru cel care povestește.

Povestea ne face să visăm, însoțindu-ne într-o lume imaginară, în care eroul își câștigă independența depășind diverse încercări și demonstrând beneficiile unui comportament moral.

Povestea este deopotrivă un instrument de învățare, însușire a limbii și descoperire a patrimoniului cultural propriu.

Nu ducem lipsă de epitete care să definească poveștile. Unii vor spune că sunt lingvistice sau pedagogice, alții, ludice și educative. Lingvistice, terapeutice, pedagogice, moralizatoare...și dacă povestea ar fi câte puțin din toate?

Poveștile joacă un rol foarte important în educația copiilor noștri. Fie că alegi să-i citești sau să-i spui din memorie una dintre poveștile sale preferate, această activitate contribuie la stimularea creativității copilului, la dezvoltarea vocabularului său, la consolidarea relației voastre și la însușirea unor principii morale esențiale în educația sa.

Deși desenele și jocurile pe tabletă sunt foarte atractive pentru cei mici, acestea nu vor putea înlocui niciodată misterul, fascinația și emoția unui basm.

Poate cea mai importantă contribuție pe care o au poveștile asupra personalității copiilor este reprezentată de capacitatea de a construi caractere puternice. Basmele îi învață pe cei mici ce înseamnă curajul, forța și înțelepciunea. Le arată că, de cele mai multe ori, pentru ca binele să triumfe asupra răului trebuie să treci prin încercări grele și să perseverezi. Așa este și în viața reală. Există și

bine și rău. Există și personaje curajoase, înțelepte și cinstitute care muncesc mult și urmează calea dreaptă către realizare, tot așa cum există și personaje care nu se opresc de la nimic în încercarea lor de a-și atinge scopurile. Incontestabil, poveștile îi inițiază pe cei mici în viață și îi ajută să facă diferența între bine și rău.

Poveștile au rol moralizator și de cele mai multe ori prezintă situații sau personaje cu care copiii se pot identifica. Atunci când alegi o poveste, gândește-te la fricile, complexe sau problemele cu care se confruntă copilul tău. Dacă cel mic are o teamă de întuneric atunci citește-i o poveste în care personajul învinge această teamă. Atunci când nu vrea să-și împartă lucrurile îi poți spune o poveste din care să învețe importanța generozității.

Este esențial să-i împărtășești povești educative care să-l învețe cât de important este să fi bun, cinstit, sincer și generos cu cei din jur. O poveste trebuie să influențeze pozitiv și constructiv caracterul celor mici, trebuie să transmită un mesaj moralizator, să-i înveselească și să aibă capacitatea de a-i transpune în lumea magică pe care ei o îndrăgesc atât de mult.

Imaginile sunt și ele foarte importante. Alege cărți de povești care să conțină poze cât mai vii colorate și animate, capabile să-i sugereze copilului întâmplările povestite. Cei mici rețin mai ușor istorisirile care sunt însoțite de imagini cât mai reprezentative. Prin asocieri corecte, mintea lor va înțelege cu o mai mare ușurință cuvintele și acțiunile pe care i le transmite.

Poveștile contribuie enorm la educația copiilor clădind caractere puternice, insuflând curaj și principii morale fără a neglija iscusința și înțelepciunea. Cu alte cuvinte, basmul focalizează atenția micuțului către aspectele pozitive ale vieții, fără a nega dificultățile, oferindu-i răspunsuri și soluții cu ajutorul cărora să lupte împotriva obstacolelor reale.

Un lucru e sigur, povestea este acel univers magic în care, preț de o clipă, copiii devin adulți și adulții redevin copii.

Acestea fiind spuse, vă invităm așadar la citit!

O mulțime de cărți cu povești veți găsi acum și la Biblioteca Publică Raională Mihai Eminescu din Rezina.

MARIA CIUDLENCO, S. CRIHANA VECHE, CAHUL

Bibliovacanța 2020 altfel

Ediția 2020 a serviciului Bibliovacanța, a fost pentru un grup de 27 de copii anul acesta, una neobișnuită: impusă de situația de pandemie, s-a desfășurat integral în mediul online. A avut loc în perioada 10 iunie – 10 iulie. Păstrând tradiția de a oferi diverse activități axate pe necesitățile utilizatorilor Bibliotecii, acesta a inclus lecturi de vacanță, programul de lectură Povestea la tine acasă, realizat prin ședințe online Ora să ȘTIM, ateliere de creație și galerii de desen la distanță, puzzle și jocuri educative online etc.

Cu suportul părinților, am reușit să conectăm copiii la lectura cărților *Ce poți face cu o idee*, de Kobi Yamada și ilustrată de Mae Besom, *Autobuzul magic în adâncurile oceanului*, scrisă de autoarea americană Joanna Cole și ilustrată de artistul Bruce De-
gen.

Cătălina Curjos, surorile Laura și Mariana Păpana, Nichita Donea ne-au delectat cu lecturi din cărțile pentru copii *Isprăvile lui Guguță*, autor Spiridon Vangheli, *Un Mare Calendar pentru Tine*, *Mic ștrefgar*, semnată de Claudia Partole, *Murdărici*. O poveste cu un câțel de Moira Butterfield și ilustrată de Simon Mendez ș.a.

Prezentările de carte și expozițiile online dedicate scriitorilor Mihai Eminescu, Spiridon Vangheli, Claudia Partoli, An-

toine de Saint Exupery, au provocat curiozitatea de a citi a copiilor. Acestea au avut ca scop promovarea lecturii și cărții, în contextul dezideratului *Anul 2020 — Anul Lecturii*.

Atelierul distractiv de ghicitori a stimulat gândirea, ingeniozitatea și a oferit posibilitatea de a cunoaște natura, mediul înconjurător, într-un mod distractiv și foarte creativ.

Prin desenele expuse în galerii virtuale, copii

și-au exprimat visele și emoțiile de bucurie, iar atelierul de creație au facilitat dezvoltarea unor aptitudini și abilități utile în viața de zi cu zi.

Jocurile educative propuse au contribuit la dezvoltarea atenției, perspicacității și au cultivat încrederea în sine a copiilor.

drăguț, care mi-a devenit prieten”, Nichita D;

„La Bibliovacanța m-am distrat, am desenat și mi-am făcut prieteni”, Gabriela G.

„Bibliovacanța a fost la distanță, dar ne-am simțit aproape împreună cu un grup de copii, părinți, ghidați de doamnele bibliotecare. Fetitele mele Mariana și Laura au fost impresionate, mai ales de *Ora să ȘTIM*, un program de lectură și experimente. Am acumulat un ocean de cunoștințe noi din domeniul știință, tehnologie, inginerie, matematică și am cunoscut lucruri noi” — Iulia P. Mămică.

Nu ne rămâne decât

Copiii:

„A fost super la Bibliovacanța! Mi-a plăcut că am citit din cărțile despre *Murdărici*, un câțel tare

să ne bucurăm, că și anul acesta, am reușit să petrecem o vacanță de vară minunată împreună cu utilizatorii.

ION DOMENCO

...și ne așteaptă ei mereu cu dor

Motto: Privind la acel șir de veacuri în care părinții noștri au trăit și la chipul cu care ei s-au purtat în viața socială, noi trebuie să dobândim virtuțile lor și să ne ferim de greșelile în care ei au picat

NICOLAE BĂLCESCU

Fiecare dintre noi are de spus multe cuvinte despre ființa ale cărei așteptări sunt cele mai lungi și care păstrează în sine iubire, bunătate, gingășie, voință, speranță, răbdare și nu în ultimul rând cel mai mare, mai greu și mai aprig dor. Teamă mi-e că în altarul sufletului nu voi găsi alese, mai potrivite slove adresate celei mai dragi ființe — Mama, care este, de bună seamă, rădăcina și izvorul vieții, începutul tuturor începuturilor, dimineața zilei fiecăruia dintre noi este.

Ea, Mama, dor din dorul ei ne-a dăruit. Tinerețea și sănătatea, visele și frumusețea. De fiecare dată, la despărțire, ne tot întreba de sănătate, serviciu, copii, ne dădea atâtea povețe, cuvinte dulci de rămas bun și doar uneori, cu glas stins, avea și câte o rugămintă... Dar nu uităm

noi prea devreme acele sfaturi, acele rugăminți ale ei? Nu întârziem noi prea mult să-i răspundem, cu sinceritate, la dor și iubire? Or, nimic în lume nu poate înlocui întoarcerea, revenirea la pragul casei părintești. Căci drumul depănat spre băutura casei dragi, spre vatra părinților și a bunelor este, mai întâi, un examen pentru noi, copiii. Unul pe care trebuie să-l susținem cât mai des posibil, căci mamele noastre, în pofida tuturor incertitudinilor, vin mereu, mereu spre noi, pe cărări de țărână, nebănuite, pe poteci dosite de ochiul lumii. Cu brațele pline vin, ca întotdeauna, de când le știm, de când ne ținem minte. Ele ne veghează drumurile. De câte ori deschidem poarta și le călcăm pragul, de atâtea ori tresar. Și tot stând așa, pe la porți, le întrece timpul, ochii li se fac izvoare, vorba poetului. Iar ele trec peste acest fapt, precum le trec cu vederea pe atâtea altele.

Mai păstrez și acum multe scrisori de-ale mamei. Recitindu-le peste ani, mă bucur că din ele reînvie tot ce mi-a fost scump din fragedă

copilărie, adolescență și tinerețe, tot ce mi-a fost și-mi este drag și apropiat inimii și sufletului. Cu ajutorul lor pot restabili orice clipă dragă și irepetabilă:

„...poimăine vom serba Sfântul Ilii, aducător de ploaie, apoi-Ilii Pălii, Foca. Vezi, dragul mamei, nu cumva să aprindeți focul în ziua asta, că-i mare pericol...”;

♦ ♦ ♦

„...apoi, Ionele, vara e de acum pe ducă, azi e Pintilie călătorul. Aseară așa de tare mai cântau țărăieci, iar azi, dis-de-diminează, rândunelele se căutau una pe alta pe deasupra casei și mă apucase, nu știu cum, o jale, văzându-le...”;

♦ ♦ ♦

„...apoi, timpul ista fuge, zboară, nu alta. Parcă mai ieri a fost Adormirea Maicii Domnului și acum, uite, am ajuns și la Ziua Crucii, mâine culegem strugurii, poate vii la un păhărel de must, tare-i dulce și gustos...”;

♦ ♦ ♦

„...mai înainte vreme, vă ocăram când rupeați nucile prea devre-

me, acum cad singure, iar noi nu le mai găsim prin iarbă, da nici timp nu prea avem, ne porăim cu popușoi, fasolele, cartofii, cu multe altele, căci așa-i toamna la sat...”;

♦ ♦ ♦

„...tu, dragul mamei, dacă nu poți și nu poți veni, spune, că mama ți-a prinde pe grindă câțiva struguri, știu că tare-ți mai plăcea poama...”;

♦ ♦ ♦

„...măine-i Sfântul Dumitru, s-au ales și oițele, tat-tu se pregătea să plece la frate-so Mitea, dar afară plouă, cerne o ciobănească a doua zi, fără să contenească. E frig și urât, nimic nu poți face și noi stăm și ne tot uităm pe fereastră...”;

♦ ♦ ♦

„...azi am fost amândoi cu tat-tu la pădure, de am adus câte o sarcină de vreascuri, să dăm foc în casa mare, că aici, în cămară asudă ferestrele și tat-tu zice că, dacă vine vreun copil, că mâine-i lăsatul secului, intrăm în Postul Crăciunului, n-a sta în cămară. Și am copt plăcinte, cu brânză, se topesc în gură, nu alta...”;

♦ ♦ ♦

„...și nopțile estea de iarnă parcă nu mai au sfârșit. Noi am terminat demult toate treburile și vorbele și nu mai are cine să le schimbe, să le primenească...”;

♦ ♦ ♦

„...stăm și ghicim: oare or veni copiii de Crăciun și de Sfântul Vasile? Eu una zic că da, nu se poate să fi uitat cât e de frumos în seara de Crăciun și de Sfântul Vasile, când răsună satul de colinde și urături...”;

♦ ♦ ♦

„...ca azi se botează gerul, adică Boboteaza și zicem noi, trebuie să dăm sania în șopron că totuna a stat fără trebuință toată iarna, în așteptarea copiilor și nepoților...”;

♦ ♦ ♦

„...vorbeam aseară, nici de Sfântul Ion n-ai venit. Nan-to Ion a întreat de tine. Noi te-am pomenit, ne-am rugat de multă sănătate...”;

♦ ♦ ♦

„...ieri am auzit cucoarele, ne-am tot uitat lung-lung la ele, până ni s-au umplut de lacrimi ochii, zicând cu tat-to: — Doamne, ce bine-i că-s grămadă...”;

♦ ♦ ♦

„...am sărbătorit și Floriile, iată că am ajuns cu sănătate și în Săptămâna Mare, duminica ce vine sărbătorim Învierea Domnului, cred că măcar acum ne vom revedea cu toții...Sau de Blajini, dacă om ajunge sănătos...”;

♦ ♦ ♦

„...tat-to mă tot liniștește, zi-când c-or veni băieții barem acum, când fulguiesc zarzării. Cât e ziulica de mare nu mai lasă sapa și grebla din mână, apoi, obosit, se așază pe o ciotcă, stă sub nuc și așteaptă...Da eu prin casă: văruiesc, cârlesc, apoi ies la poartă, mă uit peste pârlaz tot cu mâna streășină la ochi...”;

♦ ♦ ♦

„...știi, Ionele, că azi, de Sfântul Gheorghe, se prind ciobanii? La noi va fi tot moș-to Mitea, poate vîi să ne vezi mioarele, taman ți-oi da să-i duci și o pască, ouă roșii, căci așa-i la noi a doua zi de Paști, când se face și joc în sat, știu că tare-ți plăcea rân-duiala asta și ție...”;

♦ ♦ ♦

„...mai vino, dragul mamei, pe-acasă că s-au copt de acum cireșele și zarzării în grădină și tat-tu nu le mai ajunge, eu nici atâta, iar nepoții nu ne dau pace cât îi ziulica de mare... ”;

♦ ♦ ♦

„...feciorașule, mâine e Sânchetru, am mai ieșit dintr-un post. Poate te rupi cumva de la învățatura ceea a ta, vino de gustă vișinile, că-s pe sfârșite, da tot bune și gustoase sunt...”;

♦ ♦ ♦

„...zicem noi cu tat-to că s-or pierde prunele: tare multe au mai rodit anul ăsta, bune fructe, dar n-are cine le strânge nici de pe jos, nici de pe crengi...”;

♦ ♦ ♦

„...nici nu mai știu ce să cred: am trecut și de Sâmbăta Moșilor, mâine-i Duminica Mare, nu mai are cine așterne corovatică și cimbrisor prin casă, dar voi tot întârzieți să mai veniți în sat... ”.

...Grele ca plumbul sunt așteptările părinților. Căci ei poartă și grijile noastre dintotdeauna, și grijile vieții, legate de țarină, de pâine, de copii și de nepoți...Și noi uităm de cele mai multe ori că le-am lăsat doar așteptările, stiblele de busuioc, gutuile de pe grindă și de la fereastră...

Multe drumuri cunoaște omul în viață, cel mai scump, mai scurt rămânând cel care duce spre casă, spre mama și tata. Să-l păstrăm, să-l ocrotim, ca pe ochii din cap, căci astfel îi păstrăm și-i ocrotim pe părinții noștri dragi. Să fim cât mai des, cât mai aproape de nucul de la poartă, de zarzărul nins, de salcâmul cu struguri albi, ușori. Atunci și așteptările vor fi mai scurte, mai calme, mai puțin dureroase. Căci multe datorii avem pe lume, dar una rămâne mereu neachitată: cea față de mamă, de părinți, de izvorul vieții, de casa părintească, de unde ne-am luat zborul în lume.

Vrednicul cărturar și literat Manole Neagu

DUMITRU PĂSAT

Septuagenarul nostru, filologul, scriitorul, traducătorul, redactorul și editorul, Manole Neagu este de loc din satul Manta, localitate de din vale de Cahul, de o vechime de invidiat, fiind atestată documentar încă la 13 iunie 1436 (într-un act emis de către cei doi fii ai lui Alexandru cel Bun Ștefan și Ilie, asociați la domnie) cu denumirea de Mănești, pro-

neîntrecuți (Ion Furnică, Gheorghe Forțu, Dumitru Furnică); cu oameni exemplu de demnitate (Ion Neagu, Alexandru Arseni), cântăreți (Larisa Arseni). Copilul/adolescentul Manole n-a ieșit din cuvântul părinților și a fost strungar la oi, ajutor de fierar, de lemnar, de zidar, tocilar; i-a plăcut să zăbovească la războiul de țesut covoare și țoale, dar și la cel

tivează în calitate de asistent de regie la Teatrul *Luceafărul* al lui Sandri Ion Șcurea (1976); colaborator științific inferior și superior, șef de secție, director-adjunct la Muzeul Republican de Literatură *D. Cantemir* (mai apoi Muzeul Literaturii Române *M. Kogălniceanu* (1977—1991); cercetător științific la Institutul de Istorie și Teorie Literară al Academiei de Științe din Moldova (1991—1992); redactor superior la editura *Ruxanda* (1996—2000), redactor-șef la Editura *Pontos* (2000—2009); din noiembrie același an este consultant principal în Secretariatul Parlamentului, Direcția documentare parlamentară, secția redactare, până în 2015.

Însăilează versuri încă din școală, publică în ziarul raional, în *Tinerimea Moldovei*, hebdomadarul *Literatura și Arta*, revista *Alunelul*. Debutază editorial cu poezii pentru adulți în culegerea *Dintre sute de catarge* (1984), urmată de culegerea de poezii pentru copii *Culorile ploii* (1986). Tânărul cititor, dar și părinții acestuia, se bucură de o suită admirabilă de ediții editoriale de creații proprii: *Trei scufițe, trei fetițe* (Povești, 2001), *Odihna soarelui* (Poezii, 2003), *Soare pe asfalt* (Poezii, 2003), *Căpșuna* (Ghicitori în versuri, 2004), *Scufița Galbenă, Scufița Albastră* (Povești, text român-francez, 2005), *Paznicul* (Poezii, 2010), *Gemenii* (Poezii, 2010), *Ghicitori pe portativ* (Versuri și muzică pentru copii, în colaborare cu P. Anton, 2011), *DO RE MI lângă izvor* (Versuri și muzică pentru copii, în colaborare cu P. Anton, 2011; *De cum soarele răsare* (Poezii și ghicitori, 2013). Cu poezii pentru copii apare și în diverse cule-

venind de la numele unui fost stăpân al moșiei respective Manea. Manole Neagu se naște la 14 august, lună în plină pârguire a roadelor și în anul rotund 1950 — și acesta relevând o semnificativă împlinire a ceea ce avea să urmeze. Semne și semne, dar și premise. Or, cele mai grăitoare și rezistibile repere devin intențiile și rațiunile puse în fapt.

Astfel, registrul/traseul activității Domniei sale se înregistrează la început de viață pământească în satul de baștină: cu oamenii săi deosebiți, plini de spirit și dansatori

de făcut rogojini. A preferat dintotdeauna să se afle în preajma celor în vârstă, oricând plini de înțelepciune, de cumpătare și de cumsecădenie, pe care-i asculta cu luare aminte ce vorbeau, ce făptuiau; a frecventat, ca toți copiii, de altfel, și școala din sat, dar s-a instruit cu precădere la exemplul sătenilor celor trecuți prin iureșul vieții, la exemplul sătenilor celor mucaliți la fapte și la gând.

Urmă apoi serviciul militar în armata sovietică (a se citi armata rusă de ocupație), studiile universitare la filologie, Chișinău, 1971—1976; ac-

geri colective (*Clipa ghiocelor*, 2000; *Toamna*, 2004; *Pe sub rouă mugurii*, 2005; *Feeria iernii*, 2005, 2010 — concepția, selecția și redactarea/lecturarea consemnate de autorul de la Manta.

În calitate de muzeograf, elaborează numeroase materiale de istorie literară de popularizare privind viața și activitatea unor nume și evenimente marcante din istoria literaturii române: Grigore Ureche, Academia Vasiliană, Eustratie Dragoș Logofătul, Nicolae Costin, Nicolae Milescu Spătarul, Iacob Putneanul, Teodor Codrescu, Teodor Stamati, Matei Millo, Gheorghe Asachi, Elena Asachi-Tayber, Alexandru Hrisoverghi, George Radu Melidon, George Sion, Mihail Kogălniceanu, Iraclie Porumbescu, Iulia Hasdeu etc. În aceeași calitate, realizează și ediții de carte, printre care volumul de prestigiu *Varlaam. Opere*, Chișinău, 1991, 624 p. (Alcătuire, transcriere de pe ediția princeps (1643) din chirilică

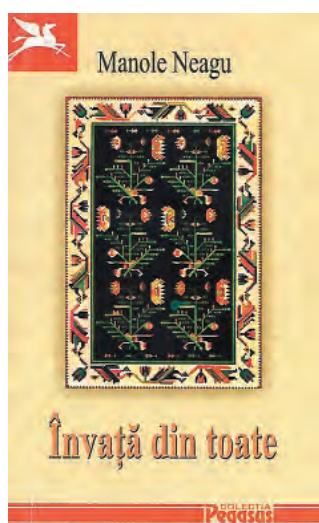
în grafie latină — prima ediție a *Cărții românești de învățătură* (cunoscută și cu genericul *Cazania*) în grafie latină în arealul românesc).

Este de menționat că tirajul de 15000 de exemplare s-a epuizat în același an, ajungând a fi astfel o raritate bibliografică.

Ulterior, doctorand la București cu tema *Varlaam. Viața și opera sa*. Elaborează studiile tematice de investigație literară: *Mitropolitul Varlaam în contextul literaturii religioase naționale din secolele XVI—XVII*, în *Lecturi filologice*, III, Chișinău — București — Paris, ULIM, Chișinău, 2002, p. 196-210; *Varlaam și Contrareforma ortodoxă*, în *Lecturi filologice*, II, Duplex științific: Chișinău—București (ULIM), Chișinău, 2002, p. 97-124; *Angajare și spontaneitate polemică în „cărțile” mitropolitului Varlaam*, în volumul *Ipostaze ale literaturii române vechi și premoderne* (secolele XVI—XVIII), Chișinău, p. 80-108.

Textele varlaamiene (*Carte românească de învățătură*, 1643, Scara, în ms., 1608—1610, *Mănăstirea Secu*, ediție pe care filologul Manole Neagu o are gata de tipar-zisa lui Varlaam, *Răspunsul*, 1645), fremătând de expresii paremiologice (proverbe, reflecții, sentințe, cugetări aforistice) l-au încurajat și determinat pe autorul nostru să se lase antrenat de acest gen de creații literare de esență filosofică și metaforică suigeneris, scoțând de sub tipar volumele de aforisme *Învață din toate*, 2005 (în *Colectia Pegasus*, concepție și îngrijire: Manole Neagu, Marcela Mardare) și *Sufletul nu face umbră*, 2008 (apărută la aceeași editură — Pontos).

Concomitent, contribuie (prefațând, selectând, îngrijind) și la apariția de culegeri paremiologice: *2000 de proverbe alese românești*, 2003; *Proverbele mele*, 2006; *Proverbe româno-engleze*, 2006; *Proverbele mele. 50 de teme*, 2010 — toate apărute la Editura Pontos.

În perioada 2000—2013 așterne pe hârtie și face public pagini de inspirație eseistică (prefețe, postfețe, recenzii, medalioane, profiluri de creație) cu referire la scrierile autorilor contemporani: Simion Ghimpu, Gheorghe Reabțov, Emil Nicula, Ștefan Agachi, Grigore Pui-că, Mihai Rusu, Ada Negru, Nadejda Gorceac, Ada Zaporozjanu, Efim Chicu, Angelina Popovici, Iurie Badicu etc.

Neobositul Manole Neagu a tradus inspirat, din limba rusă, lucrări artistice (proză literară, poezii, schițe umoristice) de autori ruși, armeni, mongoli: *Cond. — baștina noastră dragă* de Eduard Avakian; versuri din V.A. Jukovski; povestiri pentru copii de Raim Farnadi; Ramzia, povestiri de Bogdan Rokov, Ascensiune și apus de Leonid Luganov ș.a. A redactat studii, tratate de varii caractere și domenii: medicină, agricultură, sport, artă, drept etc.

Toată această osârdie și trudă l-au făcut să fie exigent și responsabil pe cât se poate în fața cuvântului scris, întrucât ce e scris cu penița nu tai cu bărdița. Salahoria de a traduce și a redacta comportă caracter nu mai puțin creativ și presupune un simț clar și elevat al limbii, precum și o cunoaștere temeinică a straturilor limbii populare și literare din variate timpuri și domenii de activitate umană. Nu oricine este capabil și se încumetă la o atare angajare. Autorul nostru le face față cu brio. Aceasta presupune muncă asiduă, studiu permanent i în cele din urmă, cătime de talent.

A „moșit” nu numai volume de poezie, proză, critică literară, ci, cu

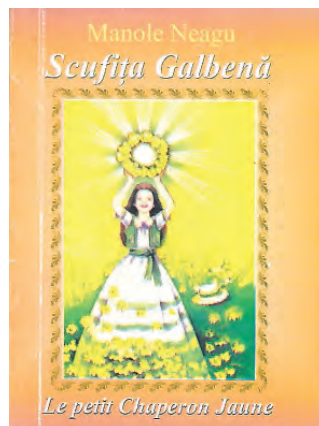
aceeași râvnă, opuri științifice ale multor savanți și profesori universitari: Aurelia Racu, Vlad Cibucciu, Sergiu Musteață, Nicolae Chirtoagă. Sergiu Racu ș.a.

Acuma, la această vârstă frumoasă și onorabilă, una de bilanț, am zice noi, septuagenarul Manole Neagu e pe cale de a realiza marele său proiect — Studiul monografic

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Asociației oamenilor de cultură și știință, al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău. Membru fondator al A.O. Societatea culturală „Pro filologie”.

despre comuna Manta, devenind, astfel, nu numai logofătul scriitor, ci și cronicarul localității natale. Să-i urăm, Domniei sale așadar, sănătate pe potrivă mult succes pe tărâmul creației, cincinale nenumărate, toate opulente și puse pe roate...

MANOLE NEAGU

DE CUM SOARELE RĂSARE

De cum Soarele răsare
Cu lumina-i peste zare,
Mișcă mugurul în pom
Și-n ogradă orice om.
El de sus, măreț pe bolți,
Se împarte drag la toți.

ARITMETICĂ

Floarea de cireasă are
Șase ori șapte petale.
Mai bine știe albina
Că le numără întruna.

LUNTREA

Saltă luntrea val pe val
Printre nuferi și verdeață ...
Nu e luntre, înspre mal
Vine un boboc de rață.

MELCUL

Are propria-i cetate,
Șade-n ea, o duce-n spate
La plimbare și la masă,
Pe ospețe-n altă casă.
— Mai ieși, dragă, ieși din ea!
— Aș ieși, nu știu intra.

CA ȘI NORUL

Peste codru trece nor
Îmbibat de-al gliei dor.
Cum ajunge, se topește,
Setea brazdei potolește.

Și omul cel plin de dor
Se topește ca un nor:
Tot ce are el împarte
La frate și la ne frate.

FURNICUȚA

Ziua toată, furnicuța
Aleargă, mereu aleargă:
Înainte — sprintenea,
Înapoi — cu-n bob pe ea.

VEVERIȚA

De pe-o creangă-n zbor pe alta
După nuci și ghinde saltă.
Cârma ține cu codița
Și-o admiră copii atâția!

PAZNICUL

În grădină la bunici
Paznic este un arici.
Are grijă de căpșune:

Le culege,-n coș le pune.
După el vine un frate
Și frățește le ... împarte.

DE CE?

„De ce oare dă în floare
Iarba pe coline?
De ce greierașul sare,
Nu merge ca mine?
De ce oare furnicuța
Umblă tot fuguța?
De ce oare — atâta grabă?” —
Melcul se întrebă.

DOAR PISICA

La fereastra cu obloane
Cuibar rândunica-și face;
În ogradă muncesc oameni,
Nu stă nici pisica: toarce!

NAS PĂTAT

La cotlon, cu șorț de gală,
E pisioul Nas Pătat:
Mesteacă de zor în oală
Peștele de ieri ... păpat.

Ghicatori

Vine ca un abur dulce,
Ca un vânt pornit din flori,
Ochișorii să ne culce
Pân' la revărsat de zori
(*Somnul*)

Stă în câmp și se întoarce
După soare, chiar de-s nori.
Noaptea calea și-o reface
Să-l întâmpine în zori
(*Floarea-soarelui*)

Are blană, dar de ace,
Nu poate să și-o dezbrace.
Roua și ploaia doar
Îl spală de e murdar
(*Ariciul*)

Mică, blândă, grațioasă,
Casă-și face pe-altă casă:
Lângă om puii să-și crească
De rele să și-i ferească.
(*Rândunica*)

Stă o cumpănă în apă
Fără ciutură și lanț
Și din când în când se-upleacă
Ridicând ceva în clanț.
(*Cocostârcul*)

Nimeni nu îi dă povață
Nici la tors, nici la țesut,
Însă el întreaga-i viață
Țese pânză ne-ntrecut.
(*Păianjenul*)

Mai mult sare decât merge,
Căpșunelele „culege”
Și, sătul, cum vine seara,
Cântă, cântă de se-omoară.
(*Greierașul*)

Este mic și roade tot
Ce îi cade pe sub bot.
Multă lume-l dușmănește
Și la gaură-l pândește.
(*Șoricelul*)

Are casă, și nu-i pasă
Că nu are pat și masă;
Cu melcul frate nu este,
Cu broasca soră nu este;

De uscat e și de apă ...
Cum o cheamă: zău îmi scapă!
(*Broasca țestoasă*)

Pictori sunt pe lume-o mie,
Și din toți el unul știe
Doar cu alb să zugrăvească...
Cine-l știe să-l numească.
(*Gerul*)

Suflă, bate, nu se teme;
Mișcă ape, ram și nor;
Ba e lin, ba dur, ba geme
Și e veșnic călător.
(*Vântul*)

Aforisme

Stăpânește cuvântul și oamenii
te vor onora.

Dacă ar intra și sufletul în pământ,
ce ar rămâne de-asupra?!

Sufletul capătă vibrații doar însoțind corpul.

Fiecare zi cu cerul său.

Fă compromisuri, dar numai pe cont propriu.

Nu-l îndepărta pe cel rău, îmblânzește-l.

Să vină binele ca albinele.

Dacă vrei să slăbești, slăbește-o cu mâncarea.

Nu vei cunoaște pe alții, dacă nu te vei cunoaște pe tine însuși.

Spiritul pragmatic meschin este cel care apucă întâi prăjina.

Lucrul acesta nu poate fi urât doar pentru faptul că nu-mi place mie sau ție.

Lingăii apar acolo unde li se îngăduie să apară.

Legea noastră, dintre Nistru și Prut, este mai mult ca să nu decât ca să da.

Pomul face mere pe atât pe cât să se poată înfrupta și viermele.

Aforismul este stilul meu.

Apa izvorului setea îți potoaie, iar duhul aforismului ți-o incită.

Statul nostru este statul întregului popor al funcționarilor.

Are valoare doar izvorul din calea drumețului însetat.

Citește-ți sufletul, ca să-ți conduci umbrelul.

Minunile sunt pentru credulitatea celor neînvățați.

Nimic pe lume fără opunător.

Nu e nimic mai credibil decât fapta.

Neputincioasă este lumina adevărului, când demnitatea omului prețuiește doar o șchioapă de cărnaț.

Nu-i folosește lumânarea celui rătăcit în ceață.

Cine pune preț pe cuvânt, acela și pe om îl prețuiește.

Moartea e o stare firească, dar să survină la timpul ei.

Nouă ne revine ce mai rămâne.

Insistența peste măsură traumează rău.

Fiecare cu pila sa, iar legea-a ni-mănu.

Este atât de simplu: dacă nu e bine, este rău. Contează însă ce și în ce măsură precumpănește.

Marginile tind spre unire, nu centrul.

Dacismul încă nu a coborât de la munte. Când va coborî, va coborî prin bucovineni și prin moși.

Nu fotoliul e de vină, ci stăpânul acestuia.

Cine mulge primul, lasă cât mai puțin celorlalți.

Acolo unde există un lucru, există și antipodul aceluia lucru.

Of, ce m-am mai săturat de of!

Când apa-i cârnită din albia ei firească, ea ori dispare, ori îmbrățișează o albie nouă, pierzându-și astfel statutul primordial.

Până la urmă fiecare rămâne față în față cu fapta sa.

Când viața omului prețuiește doar un blid de linte, atunci toate se termină.

Tot ce se desprinde de pământ are capacitatea de a zbura.

A avea un cerc de prieteni nu întotdeauna înseamnă a face parte dintr-o gașcă.

Doar cel rău intenționat păstrează o stare anormală de lucruri pentru a doua zi.

Mergi la margine de localitate, mai lasă din răutate, apoi revino printre oameni.

Viața umbrei e tot de la soare.

Ceea ce-ți dorește prietenul îndepărtat vei afla mâine.

Cel care vine are, întâi și întâi, obligații; drepturile le stabilește gazda.

Datinile, muzica și cântecele populare românești îmi purifică și mi îmbunătățește sufletul și inima.

Foaie verde și-o beșică,
Vorba ta e de nimică.
Și iar verde fir de iarbă
Zi puțin, dar zi de treabă.
Foaie verde, secătură,
Bine-ar fi să taci din gură.

Cine să se fi gândit că aurul, prin noblețea și căldura sa va fi atât de violent.

Inima, mintea și sufletul sunt condițiile purgatoriale pentru orice ființă umană.

Cele de azi vor continua mâine, dar altfel.

Cunoașterea a produs civilizația. Civilizația, prin preavântul său, cutremură balanța telurică în creațiunea sa divină.

Chiar dacă nu simți nevoia să fii ajutat, nu respinge dorința celui care este disponibil, măcar și pentru pacea acestuia din urmă.

Și viermele lucrează, dar el nu produce.

Cu ce este mai bun un bancar, un funcționar corupt decât un mafiot sau decât un hoț?!

Respectă toate limbile, dar pe cea a strămoșilor tratează-o ca pe una sfântă.

Nu există nimic fără rău și nu există nimic fără bine.

Gândul poate fi ideal de frumos în gând, dar poate fi unul șters când este expus stângaci pe hârtie.

Omul cade în dizgrația Domnului doar pentru a-i oferi șansa să se reabiliteze.

În lipsa faptelor aura omului este una difuză.

Când tata își proiectează o mică pauză, feciorul se însoară.

Când vecinul îți este un frate, iubește-l ca pe un vecin.

Apără-i, Doamne, pe cei care își propun doar a culege, nu și a semăna.

Doamne, cât de trist ne-ar fi dacă nu am greși din când în când.

Nemăsura produce fisura.

Săracul speră să aibă și mâine un călcâi de pâine, iar milionarul visează să devină miliardar.

Cum ar arăta umbra, dacă nu ar fi lumina!

Dă-i cu rece, că-ți trece!

Cu oricât de multe, oricum nu ești sigur că vei câștiga; cu oricât de bune șansa e reală.

Dacă faci doar să faci, / Nu bun, nume rău îți faci.

Din dar ai, în dar să dai.

Poetul îmbătrânește, poezia — ba.

Terezianul pe loc gol este o idee catastrofală.

ALLA GRĂJDIANU, B.P. OBREJA VECHÉ, FĂLEȘTI

Ora să ȘTIM la Biblioteca Publică Obreja Veche

Proiectul Ora să ȘTIM și-a ales loc de onoare în Biblioteca Publică Obreja Veche, fiind un proiect de citire cu voce tare și experimente destinat copiilor de vârste 3–10 ani.

Obiectivele proiectului se încadrează în cadrul Obiectivelor de Dezvoltare a Bibliotecilor ce stimulează interesul copiilor cu vârsta între 3 și 10 ani pentru lectură și subiecte din aria ȘTIM (Știință, Tehnologie, Inginerie, Matematică). Acest proiect a fost lansat în Germania, în anul 2015, proiectul Volunteer Readers a fost derulat cu succes în Austria, Polonia și România, în colaborare cu ONG-uri și parteneri locali. Se bazează pe studii științifice care arată că, în special la vârsta școlii primare, abordarea subiectelor și întrebărilor legate de știință, tehnologie, informatică și matematică au impact asupra modului în care copiii se exprimă formând abilități de lectură. Acest proiect a fost coordonat în Republica Moldova și România de către Fundația Progress, care a beneficiat de sprijinul Deutsche Telekom Stiftung și urmărește crearea unei oferte de servicii noi de bibliotecă

pentru educația copiilor, în domeniile ȘTIM. La inițiativa Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova acest proiect a ajuns și la noi în țară. Proiectul Ora să ȘTIM Moldova a cuprins 101 biblioteci publice din 31

de raioane și municipii printre care și instituția noastră. Scopul proiectului este stimularea interesului copiilor pentru lectură și alte subiecte din aria ȘTIM.

Astfel, biblioteca noastră a fost dotată cu 27 cărți în sumă de 2000 lei, care contribuie la dezvoltarea creativității și inteligenței copiilor, în baza lecturilor cu voce tare și re-

alizării de experimente. Aderând la această mișcare internațională am promovat lectura și curiozitatea

minunată a științei. Proiectul Ora să ȘTIM Moldova a început la finele anului trecut, fiind pus pe pauză

pentru știință, tehnologie, inginerie și matematică. Activitățile în cadrul proiectului s-au desfășurat în parteneriat cu Gimnaziul Sergiu Moraru și Grădinița de copii Scufița Roșie. Ora să ȘTIM este un proiect adorat, care a trezit curiozitate copiilor, dar și i-a motivat de a descoperi lumea

de această pandemie în perioada martie-mai curent. În parteneriat cu Fundația Progress și cu susținerea finanțatorului Deutsche Telekom Stiftung, și împreună cu partenerii noștri, Biblioteca Națională pentru Copii Ion Creangă, s-a decis să reluăm activitățile. În schimbul întâl-

nirilor cu copiii în bibliotecă s-a hotărât să înlocuim cu câteva activități online pentru întreaga comunitate de bibliotecari din cadrul proiectului. De această dată, bibliotecarii au participat la o serie de webinarii: *Utilizarea eficientă a aplicației Zoom; Elaborarea infograficelor; Elaborarea materialelor media* care s-au organizat cu scopul de a dezvolta noi competențe. Fiecare webinar a venit și cu o temă pentru acasă. Astfel, am devenit mai informați și mai pregătiți pentru desfășurarea activităților dedicate copiilor pasionați de lectură și experimente științifice.

Recent, am avut posibilitatea de a participa la celebrarea succeselor online a proiectului *Ora să ȘTIM* în cadrul evenimentului *ȘTIM Magie*. Sunt nespuse de bucurasă căci am făcut parte din această familie ce ne-a permis tuturor bibliotecarilor să demonstrăm utilizatorilor o altă latură a bibliotecii, lectura cărților cu voce tare, experimente și multe emoții pozitive.

Acest proiect ne-a făcut să ne simțim actori, copii, vedete, mai încrezători în forțele proprii, sperăm că proiectul dat va avea continuitate...

LIDIA CÎSSA, BIBLIOTECAR, GRAD DE CALIFICARE II, BIBLIOTECA „HRISTO BOTEV”

Provocăm vara

Programul Provocarea verii 2020: Lectură. Joc. Experiment, inițiat de Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu, se desfășoară anul acesta în mod deosebit, în format online, motivul fiind cunoscut de toată lumea — maladia Covid-19 ce a pătruns pe toate continentele și aproape în toate țările. Dar și pe această cale Programul estival se realizează cu succes, fiind așteptat și acceptat de copii. Biblioteca Hristo Botev, ca de obicei, s-a încadrat în acest Program, desfășurând diverse activități, care sperăm că au priză la tinerii noștri utilizatori. Deși au în fond în centrul atenției un experiment, includ toate

componentele Programului — lectură, joc, experiment. Ne străduim să găsim subiecte interesante, atractive pentru copii menite să provoace curiozitatea lor, să le dezvolte imaginația, creativitatea, vocabularul. Experimentele sunt însoțite de informații și explicații succinte, dar palpitate din diferite domenii ale științei (fizică, chimie, biologie, geografie ș.a.), tehnologie, inginerie, matematică, având drept scop să lărgească arsenalul de cunoștințe și deprinderi ale copiilor.

Astfel, am efectuat un rând de experimente cu reacții chimice. Am lansat programul cu experimentul

Mărul s-a oxidat. Ce a pățit? În cadrul acestuia am demonstrat în fața copiilor cum mărul lăsat pe masă s-a oxidat, reacționând cu aerul, devenind maroniu, iar cel ce a făcut baie în soluția din apă cu suc de lămâie a rămas fără schimbări. Am explicat copiilor ce a pățit mărul.

Apoi a urmat experimentul Ou sau minge? Pentru experiment au fost necesare: oțet, un ou, un marker, un vas de sticlă, o farfurie, o lanternă. Prin experiment s-a demonstrat cum oul s-a transformat într-o minge pe care puteai să o arunci puțin în aer, după ce oțetul a intrat în reacție cu coaja de ou, di-

zolvând-o. Oul a devenit mai mare, dar fragil, transparent, încât îi puteai vedea gălbenușul. Interesant!

Un alt experiment realizat, care cred că de asemenea a trezit interesul copiilor, mai cu seamă a băieților, a fost Vulcanul erupe. În experiment au fost folosite: sodă de mâncare, apă colorată, săpun, oțet. Prin îmbinarea acestor ingrediente, s-a creat o reacție chimică, în urma căreia s-a produs o erupție ce emite erupția vulcanului. Experimentul s-a efectuat pe o machetă a unui munte, sporind astfel efectul.

Lapte colorat a fost următorul experiment cu reacții chimice. Pentru realizarea lui au fost necesare x lapte, apă, colorant alimentar, detergent de vase. Prin experiment s-a demonstrat că laptele conține grăsimi care împiedică dizolvarea colorantului. De asemenea conține un fel de „piele” ce permite, de exemplu, păianjenilor de apă și celorlalte insecte să meargă pe apă. Aceasta se numește „tensiune de suprafață”. Când folosim detergentul de vase, spargem această „piele de apă” și de aceea culorile alcătuiesc forme și se amestecă.

Interesant a fost și Testul frunzelor fără lumină. Din informația oferită copiii au aflat că plantele au nevoie de câteva lucruri ca să trăias-

că, printre care lumină, apă și substanțe nutritive. Ca să vedem cât de importantă pentru ei este lumina, am propus să facem împreună un test — Testul frunzelor fără lumină.

tit, se prind cu agrafe, se lasă pentru 7-10 zile, se verifică timp de câteva zile frunzele acoperite, se fac notițe cu privire la schimbările observate, se compară la urmă însemnările

Pentru test este nevoie de o plantă sănătoasă cu frunze mari, un loc înșorit, folie alimentară transparentă și de aluminiu, hârtie, plasă, agrafe de birou. Frunzele plantei se acoperă cu fâșii de fiecare tip de material pregă-

pentru fiecare tip de acoperământ. Deoarece e nevoie de mai multe zile le-am propus copiilor să facă singuri acasă testul demonstrându-le cum trebuie să procedeze. Copiii vor observa că unele frunze s-au îngălbenit

și s-au ofilit. Urmează să se gândească de ce și care din cele 4 tipuri de acoperământ a blocat cel mai mult lumina soarelui, care a afectat primul frunzele.

Prin experimentul Apa călătoare și hârtia copiii au aflat un secret al apei și al hârtiei — cum „călătorește” apa de una singură pe prosoapele de hârtie și hârtia igienică. Pentru a demonstra mai bine și mai spectaculos acest lucru am folosit coloranți alimentari de culoare albastră și galbenă care au fost dizolvați în apă. Astfel, apa colorată a „călătorit” frumos din două pahare în al treilea gol, ca până la urmă să se transforme aici în apă de culoare verde, adică și-a schimbat și culoarea. Secretul este că hârtia folosită are o structură poroasă, datorită cărui fapt absoarbe bine apa.

Folosind colecția bibliotecii cu jocuri pentru copii, am făcut copii cunoscuți cu dispozitivul optic transformator Threek, demonstrându-le cum acesta, având unele piese mobile, se transformă în trei dispozitive — telescop, periscop, microscop. Am informat copiii cu date succinte din istoria acestor invenții, cu funcționarea lor, utilizarea lor în practică și ce pot face ei cu dispozitivul din bibliotecă. Suntem siguri că dispozitivul le-a plăcut copiilor și că doresc să-l cunoască mai de aproape.

Vara continuă și Provocarea verii continuă. Activitățile noastre vor continua de asemenea. Vom continua să facem lectură, joc, experiment. Suntem convinși că prin experimentele propuse copiilor spre vizualizare și practicare am apropiat într-o măsură oarecare știința de copii, i-am făcut mai curioși față de lumea ce îi înconjoară, le-am stimulat potențialul creativ, în mintea lor de copil vor apărea mai multe întrebări, căci, cum scrie în cartea Descoperă știința. Universul materiei, „știința

se naște atunci când oamenii curioși pun întrebări”. Ca și mulți oameni, copiii se vor convinge de frumusețea științei și universului și poate că unii dintre ei vor deveni în viitor oameni ai științei, ingineri și tehnicieni renumiți sau cel puțin cu o carieră de succes. Doritorii de a afla despre aceste experimente și de a le practica ne pot accesa:

https://m.youtube.com/feed/my_videos;

<https://www.facebook.com/bibliobotev/>

ABONAREA LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”

poate fi făcută începând cu orice lună la toate oficiile poștale din republică.

Indice abonare „Poșta Moldovei”: **PM32118**

Abonament pentru **o lună** — **25 lei**

Abonament pentru **6 luni** — **150 lei**

Murăturile — produs alimentar necesar

Toamna este anotimpul când omul încearcă să-și completeze cămara, beciul sau ambarul cu produsele necesare pentru anul viitor.

De aceea, omul de cu iarnă sau din primăvara devreme începe pregătirea răsadului și plantarea lui atât în câmp cât și în grădina din jurul casei. Pământul bine odihnit pe parcursul iernii și puhav este curățat de resturi, îngrășat cu diverse substanțe nutritive naturale pregătite, adesea, în condițiile casei. Și atunci când temperatura aerului devine favorabilă, omul își plantează atât pomi fructiferi: meri, peri, pruni, cireși, vișini etc., cât și legume: roșii, castraveți, pătlăgele vinete, ardei gras sau iute, dovlecei, dovleac, harbuz etc., în speranța ca toamna să aibă de toate pentru ași aproviziona familia în timpurile nefavorabile. Nu în zadar există în tradiția populară a neamului proverbul: Toamna se numără bobocii iar iarna borcanele cu murături — expresie populară devenită deja tradițională.

Deci, potrivit tradiției noastre ne convingem încă o dată în plus că pregătirile pentru sezonul rece sunt în toi. Forfotă mare este nu doar în bucătăriile gospodinelor, ci și în pie-

țe. Castraveți, gogoșari, ardei sau roșii, varza — toate vor fi aranjate în borcane sau vase mai voluminoase și puse la murat.

De fapt, murarea este procedeul de păstrare al alimentelor într-o soluție de sare (saramura) sau într-o soluție de oțet la care se adaugă ierburi aromatice. Există numeroase produse alimentare care pot fi supuse acestui tratament, nu doar legumele, dar și fructele, brânzeturile, diverse plante aromatice etc., cum ar fi hreanul, boabele de muștar, frunza de vie ș. a.

Murăturile sunt alimentele care prin procesul de fermentație își măresc aciditatea astfel putând fi conservate și cu o durată de păstrare începând cu câteva luni până la un an, un an și jumătate. În procesul de murare alimentele trebuie să fie scufundate în saramură sau într-o soluție de oțet.

Saramura, în urma procesului de fermentare devine foarte puternic aromată și acrișoară. Unele gospodine folosesc moarea la înăcritul ciorbelor și a altor mâncăruri. Moarea mai este folosită și în scopul unor tratamente medicale etc. întâlnită pe întreg mapamondul este

Din punct de vedere istoric, metodă de a conserva legumele și fructele pentru mai mult timp, a le mura a fost înregistrată cu peste 5000 de ani în urmă și este și actualmente considerată cea mai preferată. Acest tip de mâncare dintotdeauna i-a oferit omului posibilitatea de a o transporta fără a avea mari probleme, fiind încontinuu de la origini și până în prezent o bună sursă de hrană pentru familii în timpul sezonului rece și frigos de toamnă târzie, iarnă și primăvară devreme.

Potrivit constatărilor arheologice, originea exactă a acestui proces rămâne încă nedescoperită. Totodată, arheologii consideră că primele alimente murate au fost înregistrate încă în perioada mesopotamienilor, undeva în jurul anului 2400 î. Hr. Ei presupun că câteva secole mai târziu, pe Valea Tigrului, în India, au fost puși la murat primii castraveți. De asemenea, citind Biblia vom observa că castraveții sunt menționați de două. Aceasta reprezintă o sursă adevărată despre longevitatea folosirii castraveților de-a lungul istoriei omenirii.

Una dintre legendele egiptene ne povestește că regina Cleopatra a Egiptului a inclus în dieta ei murăturile pentru că ele contribuie benefic la sănătate și la menținerea frumuseții sale.

Iulius Cezar, amantul Cleopatrei, cât și urmașii săi, includeau în meniul zilnic al soldaților murături, considerând că acestea le întăresc puterile și îi face mai voinici.

Și bucătarul șef al reginei Elisabeta nota că aceasta dorea murături la fiecare masă.

De asemenea, marele Shakespeare face mai multe referințe la murături în piesele sale.

De exemplu, exegetul călător Amerigo Vespucci, înainte de a pleca în marea călătorie de a explora Lumea Nouă era un negustor de murături în Sevilla. Cu această ocazie, dar și datorită faptului că lipseau mesele copioase el, pentru cursele lungi pe mare a umplut navele cu murături, astfel ferind mulți marinari de diferite boli digestive.

Se zice că Cristopher Columb este cel care a adus castraveții murați în Lumea Nouă. Tot, Cristopher Columb, pe atunci era cunoscut hât departe de regiunea sa pentru faptul că avea o producție impresionantă de castraveți în Haiti.

În secolul al XVI-lea, specialiștii olandezi în mâncăruri fine considerau murăturile ca fiind o delicatasă.

Napoleon iubea foarte mult murăturile crezând că sunt benefice pentru sănătatea armatei sale.

O altă pildă poate fi și faptul că în timpul celui de-al doilea război mondial, guvernul american a împărțit producția de murături soldaților pentru a le întări imunitatea.

Potrivit unui sondaj realizat în anul 2014, 81% dintre români încep toamna pregătind murături și conserve pentru iarnă. De această activitate sunt preocupate și unele gospodării agricole, firme etc. Printre cele mai populare conserve pregătite de români se numără castraveții murați, roșiile, varza, harbujii ș.a.

Pe parcursul vieții, murăturile au atras atenția specialiștilor din întreaga lume. Drept exemplu ne poate servi și studiul realizat în Polonia care a constatat că femeile din zonele rurale ale țării respective consumă în medie, câte 30 de kg. de varză murată pe an — record mondial. Datorită acestui fapt, imunitate lor crescută este în putere să lupte împotriva cancerului de sân.

Paralel acestor semnificative descoperiri sau mai constatat și alte caracteristici medicale specifice murăturilor, cum ar fi:

- roșiile murate atacă virușii hepatici;
- conopida murată împiedică anumite mutații celulare și sto-

pează procesele de îmbătrânire ale organismului omului;

- castraveții murați combat diabetul și reglează valorile colesterolului.

Cu toate că murăturile preparate în mod casnic sunt sărace în calorii dar bogate în vitaminele C sau B, în oligoelementele: potasiu, siliciu, seleniu sau calciu. Aceste substanțe importante pentru organism sunt păstrate intacte și devin mai ușor asimilabile.

Datorită lipsei caloriilor murăturile devin puternice alimente în antiobezitate și în dietele de slăbire.

Murăturile întăresc imunitatea și au proprietăți terapeutice. Au efect antibiotic și antiviral. Frunzele de țelină, semințele de mărar și muștar, rădăcina de hrean și usturoiul folosite în prepararea murăturilor conțin substanțe care luptă împotriva microbilor și virușilor, protejează sistemul nervos și cel endocrin. Atenuază alergiile și sunt anticancerogene, deoarece reduc inflamațiile din organism.

În popor se mai zice că murăturile întineresc, mențin pielea sănătoasă, previn cărceii.

Totodată, murăturile nu sunt indicate persoanelor care suferă de boli renale, hipertensiune, insuficiență cardiacă, diabet de tip I și II, retenție de apă sau au frecvent dureri de cap sau migrene.

Persoanele care suferă de steatoza hepatică ar trebui să consume cu moderație murături dulci.

Pentru a conserva legumele este necesar ca acestea să fie culese cu 24 de ore înainte de a realiza acest proces. Să fie spălate minuțios și bine sortate, apoi puse în borcane. Numai după aceasta, borcanele cu legume pot fi sterilizate.

În scopul îndepărtării aerului din borcanele în care se păstrează legumele conservate, saramura se va turna în vasele respective ținute înclinat ca bulele de aer să se ridice la suprafață.

Legumele aranjate cu iscusință în borcane nu vor fi îndesate. Produsul conservat, trebuie să fie bine acoperit, aproximativ de 2-3 degete

deasupra cu saramură. Borcanele cu conserve care se sterilizează, nu vor fi umplute, ca produsul respectiv ca să nu între în contact cu capacul.

În momentul sterilizării borcanelor, nivelul apei în vasul de sterilizare, care nu trebuie să clocotească, ci să fiarbă încet este bine să fie același cu cel al lichidului din borcane pe întreg parcursul fierberii, în caz contrar se va completa periodic cu apă caldă, pe măsura evaporării. Pentru a se evita orice risc de distrugere a borcanelor, ele pot fi înfășurate în cârpe sau ziare, sau pe fundul vasului poate fi așezate un strat de scândurele pe care vor fi puse borcane. Numai după aceasta în vas se va turna apă caldă. Durata de sterilizare se consideră din momentul în care în interiorul borcanelor încep să se ridice la suprafață bule mici de aer și când apa începe să clocotească în vas. Borcanele vor fi scoase din vasul în care a avut loc sterilizarea numai după ce apa nu va frige.

Pentru conservarea legumelor prin sterilizare, este necesar să fie respectate câteva reguli dintre cele mai simple:

1. Legumele vor fi coapte bine, dar nu răscoapte. Cele bolnave sau veștede nu vor fi folosite;
 2. Borcanele vor fi bine spălate cu apă fierbinte, calitativ clătite și uscate;
 3. Legumele, vor fi așezate în borcan și acoperite cu saramura din timp pregătită în așa mod ca să rămână un loc gol de 1-3 cm. între conținut și dop;
 4. Fierberea trebuie să fie lentă, fără întreruperi. În cazul în care apa scade prea tare se adaugă apă fierbinte;
 5. În timpul fierberii borcanele cu capace nu vor fi închise definitiv. Închiderea va avea loc numai după ce borcanele vor fi scoase din vasul de sterilizare;
 6. Conservele se șterg și se așază în beci sau într-o camera uscată, mai răcoasă și aerisită.
- Alăturat vă propun două rețete tradiționale.

Poftă bună!

Castraveți murați la borcan

Murătura este preparată din apă cu sare.

Ingrediente:

- 4.5 kg de castraveți proaspeți culeși de dimensiuni mai mici;
- 5 morcovi curățiți (5, 6 rondele la borcan);
- 30—35 de căței de usturoi (2, 3 căței la fiecare borcan);
- Mărar (uscat sau, tulpinile de mărar rupte în bucățele mai mici, punem 2, 3 bucăți la borcan);
- Ardei iute (la gust);
- Frunze și crenguțe de vișin (țin murăturile tari de parcă sunt proaspăt culese);
- 5, 6 rădăcini de hrean, sau de țelină, sau de pătrunjel, sau și una și alta, pentru că dau o aromă plăcută și au

un rol antibacterian și sunt sănătoase;

- 1 lingură de boabe de piper negru (aproximativ 10 boabe la borcan);
- 2 linguri de boabe de muștar (aproximativ 15—20 boabe la borcan);
- Ceapă uscată curățată și tăiată în patru (2 bucăți la borcan);
- Frunză de dafin (câte 2 frunze la borcan);
- Apă pentru a umple borcanele;
- 1 lingură de sare neiodată la fiecare borcan (iodul dintotdeauna a provocat înmuierea legumelor și a fructelor conservate pentru a se mura);

Pasul 1: Borcanele și capacele pregătite pentru conservare din timp le spălăm bine și le punem cu gura în jos pe un ștergar curat pentru a se scurge apa.

Pasul 2: Spălăm ingredientele și le punem în borcane.

Selectăm foarte atent castraveții pentru murat, înlăturăm tot ce e moale și lovit. Preparăm saramura respectând raportul indicat mai sus între cantitățile de sare și apă. După ce am fiert soluția o mai lăsăm încă 10-15 minute pentru a se răcori.

Pasul 3: Aranjăm bine castraveții în borcan ca să nu rămână locuri goale. Dar, nu trebuie să înghesuim castraveții, pentru că ei au necesitatea de a respira.

Pasul 4: Castraveții rămași îi punem într-un vas mai mare și îi vom folosi la umplut borcanele după ce se mai lasă castraveții de acolo.

Pasul 5: Turnăm apa fiartă în borcane și în vasul cu castraveți așa ca să acopere legumele.

Pasul 6: Închidem borcanele bine și le lăsăm o zi la umbra, le acoperim cu o pânză curată.

Pasul 7: Scurgem apa din borcane și vas în cratiță și o fierbem.

Pasul 8: Lăsăm să fiarbă bine 2-3 min apoi o turnăm iarăși în borcane.

De asemenea, mai lăsăm o zi castraveții să se mureze.

Pasul 9: În următoarea zi scurgem moarea din borcane și vas în cratiță și o fierbem. Concomitent completăm locurile goale din borcane cu castraveți din vas. Apoi, turnăm apa fiartă bine în borcane și le închidem cu capacul.

Pasul 10: După ce am închis bine borcanele, le întorcem cu gura în jos pentru a verifica dacă nu curge. În caz forțăm atent capacul ca să se închidă bine. Apoi întorcem borcanele cu fundul în sus pe un prosop și le ținem așa până se răcesc.

Borcanele cu castraveți pot fi păstrate în beci sau într-o odaie uscată, întunecată și răcoroasă.

Roșii murate

Ingredientele necesare pentru roșiile murate la 1 borcan (3 litri):

- roșii ne vătămate, proaspăt culese fără crăpături și codiță
- 2 ardei dulci;
- 1, 2 frunze de hrean;
- 2 tulpini de mărar uscat;
- 1 tulpină de țelină verde;
- 2, 3 crenguțe de coacăză cu frunze;

- 3 frunze de dafin;
- 1, 2 crenguțe de vișin;
- 2 morcovi curățiți și tăiați de-a lungul în 4;
- Pătrunjel;
- Boabe de piper negru;
- 4, 5 boabe de muștar;
- 1 crenguță de cimbru proaspăt;
- usturoi ne curățat;
- 2 linguri de sare și 1 lingură de zahar;
- apă rece nefiartă;
- pregătim saramura aparte: 2 linguri sare, 1 lingură zahar + apa rece pentru 1 borcan, le fierbem și le lăsăm să răcească 10—15 minute.

Pregătim minuțios borcanele, le spălăm bine.

Spălăm roșiile și verdeța, curățăm usturoiul etc.

Aranjăm roșiile, verdeța și ingredientele în borcane, deasupra turnăm saramura pregătită din timp.

La fel procedăm cu toate borcanele.

Ducem borcane cu murături în beci, la rece.

10 motive pentru ce să citești mai mult

1. Scăpăm de plictis și probleme

Avem perioade când nu știm ce să facem și nu știm cum să ne „pierdem” timpul într-un mod plăcut și util. Soluția este cartea, care deschisă la timp te scapă de griji și plictiseală.

Atunci când nu știți ce să faceți, deschideți o carte și vă asigurăm, că peste câteva minute ve-ți uita de toate problemele cotidiene.

2. Ne relaxăm

Sunt momente când pur și simplu avem nevoie de liniște și relaxare totală.

Ce poate fi mai plăcut decât o carte interesantă, care ne va echilibra emoțional și ne va oferi inspirație și idei noi.

3. Ne informăm

Sunt cărți în care îți sunt oferite sfaturi și motive generale pentru a face un lucru sau altul. Sunt cărți care te pun într-o situație dificilă și îți sunt propuse mai multe căi de rezolvare a problemelor. Și sunt cărți care îți povestesc o istorie, o aventură, o viață și inconștient te introduce într-o realitate diferită, care te impune să gândești de parcă tu ai fi personajul principal. Cel mai important este să ne alegem cartea corect.

4. Ne îmbogățim cunoștințele

Cu cât citim mai multe cărți, cu atât cunoaștem mai multe lucruri, putem comunica cu mai multe persoane și ne întărim încrederea în forțele proprii, pentru că atunci când știi că poți și cunoști multe, devii mai puternic și ai mai multă voință și curaj. Curaj pentru o nouă carte!

5. Vindecăm depresia și stările de tristețe

Cărțile cu adevărat vindecă! Orice carte are povestea sa, are emoțiile pe care ni le trezește și multe impresii care ne fac mai fericiți.

Cărțile ne ajută să devenim mai optimiști, să scăpăm de stres și ne oferă emoții puternice, de aceea, sunt niște tratamente eficiente pentru sufletul și pentru mintea noastră.

6. Ne dezvoltăm gândirea logică și analitică

Anume acele momente în care te gândești cum ai acționa în cazul personajului, sunt momente când îți proiectezi strategii, care dezvoltă principiile și regulile după care acționezi în viața reală. Lectura ne oferă noi perspective pentru o minte mai ageră și decizii mai corect luate.

7. Ne lărgim grupul de prieteni

Este foarte ușor să-ți faci prieteni, vorbind despre o lucrare sau o carte. Îți poți exprima opinia proprie și nimeni nu te va judeca pentru părerea ta. Poți fi chiar susținut și atunci de ce să nu cunoști persoane cărora le plac cărțile îndrăgite și de tine, de ce să nu te înconjori cu persoane interesante și citite, care te vor motiva și te vor îmbogăți cultural.

8. Ne exprimăm corect și fluent

Pentru a discuta cu cineva despre un personaj preferat, ai nevoie de un vocabular bogat și o exprimare coerentă. Dacă nu lectura îți va oferi posibilitatea să-ți formulezi gândurile și intențiile liber și ușor, atunci cine sau ce o va face?

9. Ne îmbogățim imaginația

Toate acele pagini lungi pline de descrieri și detalii sunt menite pentru a te ajuta să-ți imaginezi cât mai amănunțit locul și timpul acțiunii. Toate deciziile luate de personaje sunt decizii noi, la care înainte nu ne-am fi gândit și nu ne-am putea imagina ca fiind utile pentru a fi puse în practică. Toate acestea ne dezvoltă enorm imaginația, care nu constituie decât creativitatea, de care atât de acut ducem lipsa zilnic.

10. Ne îmbunătățim memoria

Cu toții știm că cărțile ne îmbunătățesc memoria. Cărțile sunt niște stimulatori ai activității cerebrale și fiecare imagine apărută în mintea noastră ne ajută să ne amintim situația din carte. Cu siguranță nu cunoști cuvintele și expresiile dintr-un capitol, dar ți-l imaginezi în forma unui film derulat în minte, cu toate momentele și detaliile potrivite. Când învățăm ne este mai ușor și procesul de amintire e mult mai rapid.

Un dușman al poporului

Variantă adaptată după piesa cu același nume de H. Ibsen

Continuare din ediția precedentă

Personaje:

Eva, Elisabeth, Loren, Catherine, Petra, Aslaksen, Barbara, Billing, Morten, Ejlif, Căpitanul Horster, Cetățenii orașului, Curierul dnei primar

ACTUL 2

Scena 1

Redacția ziarului "Mesagerul Poporului". În spate, în stânga este o ușă care dă în tipografie. În stânga ei, o altă ușă. În față, în dreapta — ușa de intrare în redacție. În mijlocul camerei, o masă mare plină cu ziare, cărți și tot felul de hârtii. În jurul mesei sunt câteva scaune. În dreapta, un birou. Mobilierul e vechi, toată camera are un aer vetust. Când se ridică cortina, Billing e la birou citind raportul. Loren intră din tipografie.

Billing: N-a venit doctorul?

Loren: Încă nu.

(Billing face semn că termină imediat. Citește ultimul paragraf din raport. Mai apoi, lasă raportul, se uită la Loren.)

Loren: Cum e?

Billing (ezitând): Devastator. D-na doctor e scipitoare. Deși știam cu cine am de-a face, nu m-am gândit niciodată că oamenii ăștia care ne conduc, sunt chiar atât de incompetenți. *(Fluturând raportul)* Miroase a revoluție, Loren.

Loren: *(arătând spre ușă):* Țist. Aslaksen e dincolo!

Billing: Aslaksen e un laș. Numai gura e de el. O să publicăm asta, nu?

Loren: Aștept doar ca doctorul să-mi dea okey-ul. O să fie prăpăd. Când băile nu vor mai funcționa, toată lumea o să înțeleagă cât de prost a fost administrat orașul. Toți orașenii o să le ceară capetele, mai ales a primarului! Aceste 5 pagini de hârtie o să aducă schimbarea.

Eva: *(intrând)* Publicați raportul!

Loren: Minunat! Ce-a zis primarul?

Eva: Primarul vrea război, așa că va avea război. Și asta e doar începutul. Știi ce a încercat să facă? A încercat să mă șantajeze! Și-a permis să-mi spună că n-am dreptul să vorbesc fără permisiunea ei. Vă dați seama?

Loren: Chiar așa a zis?

Eva: Mi-a spus-o în față, corupta.

(Aslaksen intră la finele discuției)

Aslaksen: Luați-o încet dna doctor... nu trebuie să faceți acuzații atât de grave. Știți că vă susțin dar e nevoie de echilibru când...

Eva: Despre ce echilibru poate fi vorba dle Aslaksen dacă primarul îmi dictează când și ce să vorbesc. Mai bine spune-mi, ai citit raportul?

Aslaksen: Da, desigur.

Eva: Și ce crezi despre el?

Aslaksen: E o capodoperă. Arată foarte clar ce fel de oameni ne conduc.

Eva: Atunci, îl băgăm la tipar?

Aslaksen: Cu mare plăcere.

Billing: Pofim raportul, d-le Aslaksen.

Loren: Va fi în ziarul de mâine.

Eva: Nici nu vă imaginați cât sunt de nerăbdătoare să-l văd tipărit. După toate minciunile din ziare, în sfârșit apare ceva adevărat despre un lucru important. Și asta va fi doar începutul. O să continuăm cu alte subiecte și o să demascăm toate minciunile din jurul nostru. Ce spui de asta, d-le Aslaksen?

Aslaksen (dând din cap aprobator): Important e...

Billing și Loren: Echilibrul!

Aslaksen (lui Billing și Loren): Nu văd ce e de râs aici.

Eva: Trebuie să merg la un pacient. Ne vedem mai târziu. *(Pleacă)*

Aslaksen: Și eu mă duc să pregătesc cele necesare pentru tipar. *(Iese)*

Loren: Cum îți se pare Aslaksen cu echilibrul lui?

Billing: Dezgustător. Mereu se teme de ceva. Pe de o parte o face pe viteazul, iar pe de altă parte îi dărdăie fundul de frică.

Loren: Așa-s toți micii proprietari... *(Apare Aslaksen)*

Aslaksen: A venit primarul!

Loren: Primarul?

Aslaksen: Vrea să vorbești. A intrat prin ușa din spate, nu voiește să fie văzut.

Billing: Eu ies pentru un minut.

Loren: Iar eu mă duc s-o întâlnesc. *(Se duce și deschide ușa)* Intrați, intrați alteță!

Elisabeth: *(intrând)* Mulțumesc!

Loren: Vă pot ajuta cu ceva, doamnă Primar? Luați loc. *(Elisabet își scoate pălăria, o pune în cuier, se așează.)*

Elisabeth: S-a întâmplat ceva supărat azi, doamnă Loren.

Loren: Mai exact?

Elisabeth: Se pare că sora mea a scris un fel de raport despre băile noastre. Nu v-a spus nimic... despre asta?

Loren: Ba da, mi-a zis ceva.

Aslaksen (nervos, încearcă să plece): Domnilor, pe mine vă rog să mă scuzați...

Elisabeth: *(arătând spre raport)* Ți-ai dat e, nu?

Aslaksen: Ți-ai dat? Habar n-am. N-am apucat să mă uit, abia l-am primit...

Elisabeth: Dați-mi să-l văd.

(Aslaksen îi dă raportul. Elisabeth citește titlul, apoi se uită sarcastic la Loren, care-și ferește privirea)

Elisabeth: Ai de gând să-l publici?

Loren: N-am de ce să refuz un articol semnat. Cine semnează, își asumă responsabilitatea.

Elisabeth: Domnule Aslaksen, aveți de gând să permiteți asta?

Aslaksen: Eu doar tipăresc ziarul, alteță. Nu mă amestec în politica editorială. Fiecare cu meseria lui.

Elisabeth: Înțeleg..., înțeleg. Numai nu pricep de ce dumneata nu-ți dai seama, că reconstrucția întregului sistem se va face dintr-un împrumut public.

Aslaksen: Un împrumut public? Vreți să spuneți că o să se mărească taxele și impozitele?

Elisabeth: Exact asta vreau să spun.

Loren: Dar băile sunt ale unei corporații private.

Elisabeth: Corporația a construit stațiunea balneară cu banii ei. Cine dorește schimbări majore trebuie să plătească.

Aslaksen (*spre Loren*): Imposibil! Oamenii nu mai pot suporta creșterea de taxe.

Elisabeth: Și va mai spun una: reparațiile vor dura minim 2 ani. Doi ani în care stațiunea va fi închisă, micii întreprinzători nu vor avea venituri dar vor plăti taxe mai mari. Si toate astea (*Emoționată, mototolește raportul în mână*) din cauza unei persoane care bate câmpii susținând pericolul unei epidemii.

Loren: Se bazează pe dovezi științifice.

Elisabeth: (*trântind manuscrisul pe masă*): Se bazează pe dorința de răzbunare și pe ura față de autorități. Atât! (*Arată spre raport*) Țasta e visul nebunesc a unei persoane nebune care vrea să distrugă orașul. Vis care n-are nimic de-a face cu știința, ci doar cu dorința de a distruge. Și am de gând să-i fac pe oameni să vadă asta. Acum ești sigură că vrei să tipărești raportul?

Loren (*nervosă*): Nu știu ce să spun, doamnă primar. Nu vreau să fac rău orașului. Nu mi-am imaginat că ar putea crește taxele...

Elisabeth: Ar fi trebuit să vă imaginați dacă tot aveți de gând să-o susțineți. Sau poate cititorii presei independente se bucură când cresc taxele? De ce tăceți?

Loren: Păi, nu știm ce să răspundem.

Elisabeth: În schimb știu eu. Luați loc. Lângă mine. Am la mine un contra raport care demonstrează că, dacă avem puțină grijă, nimeni nu va avea de suferit din cauza apei. (*Scoate un plic*) Desigur, între timp vom face niște ajustări pentru care se vor găsi bani cu siguranță.

Loren: Îmi permiteți?

Elisabeth: Chiar vreau să-l studiați, doamnă Loren...

Billing (*intrând repede*): O așteptați pe d-na doctor?

Elisabeth: (*alarmat*) E aici?

Billing: Am văzut-o venind încoace.

Elisabeth: N-aș vrea să dau ochii cu ea.

Billing: Veniți cu mine, doamnă primar, repede!

Elisabeth: (*ieșind cu Billing în stânga*) Scăpați de ea cât mai repede. (*Ies*)

Loren: Fă-te că lucrezi!

(*Aslaksen se preface că citește niște hârtii de pe masă. Iar Loren că scrie ceva. Intră Eva*)

Eva: S-a tipărit? (*Vede că nu i se acordă atenție*) Am întrebat, s-a tipărit? De ce tăceți? Bănuiesc că nu.

Aslaksen (*nu se uită la ea*): Mai duce răză ceva.

Eva: Vă deranjează dacă aștept aici?

Loren: N-are sens, doctore. O să duce răză mult.

Eva: Eu totuși am să aștept. Nu mai am răbdare până văd ziarul. Astăzi vreau să știu că mâine, oamenii, după ce vor citi raportul, vor ieși pe străzi și vor șterge pe jos toată gașca de politicieni... (*Vede pălăria lui Elisabeth*) Ce-i asta? (*Nimeni nu răspunde. Eva se înfurie*) Ce dracu se întâmplă aici?

Aslaksen: Ok, doctore, calmează-te...

Eva: (*căutând-o*): Unde e? Ce-ați pus la cale? Loren! (*Loren tace*) N-a ieșit de aici! Unde ați ascuns-o? (*Deschide ușa din stânga*)

Eva: Aha, aici îmi ești! Te-ai ascuns ca un șobolan.

(*Elisabeth iese. Încearcă să-și ascundă jena*) După ce ai otrăvit apa, se pare că vrei să otrăvești și presa!

Elisabeth: Termină cu tâmpeniile.

Aslaksen: Noi nu suntem oameni de știință, doamnă doctor. Nu putem judeca dacă raportul dumneavoastră este corect.

Loren: Doamna primar, tocmai ne-a spus, dna doctor, că va fi nevoie să crească taxele...

Eva: Înțeleg. De-aia brusc nu mai sunteți oameni de știință ca să puteți decide dacă spun sau nu adevărul. Bravo! Bravissimo! Bucură-te dna primar, în tabăra dumatiale au mai aderat doi pupăcioși. Păcat, păcat că am înțeles acest lucru prea târziu. D-nule Aslaksen, poți să-mi publici raportul ca foaie volantă? Pe banii mei desigur.

Aslaksen: Nu. N-am de gând să-mi falimentez nici tipografia, nici orașul. Doamnă doctor, de dragul familiei dumneavoastră ar trebui să...

Eva: Lasă-mi familia în pace, domnule Aslaksen. Lasă-mi familia în pace. Ori poate aveți de gând să mă șantajăți cu ea.

Aslaksen: Doamne ferește.

Eva: Atunci de ce ai pomenit de ea?

Aslaksen: Ca să vă dați seama că puteți stârni o furtună nenorocită asupra ei.

Eva: Sunteți niște monștri. Niște monștri, care de dragul puterii corupte sunt în stare să uneltească cea mai mârșave acțiuni. Numai că eu, în ciuda tuturor acțiunilor voastre n-am să cedez, da, da, n-am să cedez și am să depun toate eforturile ca orașul să afle despre raportul meu. Acum, vă rog să mi-l întoarceți.

Elisabeth: Poftim. (*Îi dă raportul*)

Aslaksen: N-o să vi-l tipărească nimeni în oraș.

Eva: Atunci o să organizez o adunare publică și o să...

Elisabeth: Nimeni nu-ți va da o locație pentru asta.

Eva: În așa caz, o să-mi iau o tobă și-o să merg pe stradă și-o să strig că băile sunt poluate și otrava din apă vine din corupția politică. (*Pornește spre ușă*)

Elisabeth: Ești total nebună!

Eva: Da, sunt nebună! Nebună! Dar, după mine, e mai bine să fii nebună decât lașă, monstru sau coruptă. Și vreau să vă asigur că nebuna va merge până la capăt ca adevărul să-l cunoască tot orașul. Și nu uitați, stimabililor, nu uitați că în democrație contează majoritatea, iar majoritatea e de partea mea, fiindcă eu am adevărul. O zi bună, domnilor. (*Eva iese. Ceilalți încearcă s-o oprească*)

Elisabeth: Eva, stai, oprește-te!

Loren: Oprește-te, doamnă doctor!

Aslaksen: Oprește-te să vorbim!

Elisabeth: Dacă povestea cu apa iese la suprafață, toți vom plăti pentru schimbările majore propuse de sora mea.

Loren: Atunci trebuie să facem ceva ca să nu iasă la iveală.

Elisabeth: Trebuie, dar ce?

Aslaksen: Eu știu ce trebuie să facem.

Loren: Ce?

Aslaksen: Doctorul, numaidecât o să găsească un local pentru a face o adunare ca să-i informeze pe băștinași despre descoperirea ei. Noi trebuie să anticipăm momentul, să-i zăpăcim cu vorba pe oameni, să le insuflăm precum că doctorul minte și că obiectivul ei e de ai împovăra cu taxe și impozite. Locuitorii nemulțumiți vor merge la întâlnire ca să-i ceară socoteală, unde vom fi și noi. Acolo o vom și ruina.

Loren: Ideea-i minunată.

Elisabeth: Atunci ce stăm, la treabă. (*Toți ies.*)...

Scena 2

O cameră în casa căpitanului Horster. Camera este aproape goală, se vede că e nelocuită. În stânga, o arcadă mare dă spre ușa de intrare. În centru, ferestrele cu obloane închise, iar în dreapta — altă ușă. Tot în dreapta s-a improvizat din lăzi o platformă pe care e o masă mică și un scaun. În stânga, în fața platformei, sunt mai multe scaune. Când se ridică cortina căpitanul Horster intră cu o garafă de apă, un pahar și un clopoțel, pe care le așează pe masuță. Intră Billing. De-afară se aud glasurile oamenilor adunați.

Billing: Domnule căpitan Horster? Sunt Billing, ne-am întâlnit la d-na Stokman.

Horster (*rece*): A, da, sigur. De ce nu intră lumea?

Billing: Nu știu. Poate o așteaptă pe primar. Vreau să vă întreb ceva înainte, de a începe adunarea. De ce v-ați pus curtea

la dispoziție pentru o întâlnire ca asta? Nu știam că vă interesează politica.

Horster (*nemișcat*): O să-ți răspund. Călătoresc cea mai mare parte din an... ai fost în străinătate?

Billing: Nu.

Horster: Am fost în locuri unde nu e democrație și oamenilor le e frică să spună ce gândesc. Știi ce vreau să spun...

Billing: Sigur...

Horster (*simplu*): Ei bine, pur și simplu nu-mi place chestia asta. (Dă să plece. Intră Catherine și Petra) Catherine, Petra, mă bucur să vă văd. Intrați, intrați și așezați-vă unde vii comod.

Catherine: S-a adunat multă lume. De ce nu se intră?

Horster: Bănuiesc că o așteaptă pe dna Primar.

Petra: Toți ăștia sunt de partea ei?

Horster: Cine poate ști? Oamenii sunt ciudați. Iar la tipul ăsta de adunări...

Billing: Bună seara, doamnelor. (*Ele nu-i răspund*) Înțeleg că nu vorbiți cu mine. Am vrut doar să vă spun că locul ăsta, în seara asta nu e potrivit pentru niște doamne.

Catherine: Nu-mi amintesc să-ți fi cerut cineva părerea.

Billing: Nu sunt chiar atât de rău cum vi se pare, doamnă Catherine.

Catherine: Atunci de ce ai publicat doar declarația primarului și nici măcar un rând din raportul Evei. Oamenii nici nu știu pentru ce luptă ea, dar sunt deja împotriva ei.

Billing: Dacă i-am fi publicat raportul, i-am fi făcut mai mult rău.

Catherine: Minciuni! Dimpotrivă ia-ți fi făcut bine nu numai Evei, ci și în tregului oraș. O mulțime de oameni ar fi salvați de infecție.

(*Intră Elisabeth. În urma ei își fac apariția o mulțime de oameni. Se prefac că nu sunt împreună.*)

Elisabeth: Intrați, intrați, domnilor. Așezați-vă care și unde doriți. Bună seara, bună seara la toată lumea. Catherine, Petra, bună seara.

Petra: Bună seara.

Elisabeth: De ce atâta răceală? A dorit o întrunire publică și o are. (Către Horster) A venit?

Horster: Doctorul aleargă prin oraș să cheme oamenii la întrunire.

(*Aslaksen intră în grabă și se duce direct la Elisabeth*)

Aslaksen: Alteță, Eva... a venit...

Eva: (*de afară*) Veniți după mine domnilor, cine vrea să intre... (*Intră Eva cu doi oameni*) Îmi cer scuze pentru condiții, dar știți de ce n-am putut face rost de o locație mai primitoarea... Oricum,

nu va dura mult. Mă bucur că ești aici, Elisabeth.

Elisabeth: Nu puteam rata așa ceva! (*Eva se urcă pe platformă*)

Eva: Domnilor, putem începe. Chestiunea e foarte simplă.

Aslaksen: Trebuie ales un secretar de ședință doamnă doctor.

Eva: D-le Aslaksen, nu suntem la genul ăla de întruniri... O să vă citesc ceva și apoi...

Un cetățean: Am venit la o adunare publică, doctore! Cineva trebuie să păstreze ordinea.

Eva: Nu-i nevoie...

Alt cetățean: Ba e nevoie, doctore.

Al treilea cetățean: Doamnă primar, de ce nu conduceți adunarea?

Al doilea cetățean: De ce permiteți unei felcerițe să conducă ședința. Nu vedeți că scopul ei e de a crea tensiune aici?

Eva: De unde știi? Nici n-ai auzit ce vreau să spun!

Al treilea cetățean: Bănuiesc ce vrei să spui și nu-mi place deloc. De aia ori coboară de pe platformă ori cară-te în altă parte. Nu vrem scandal. (*Mulțimea reacționează că e de acord cu ea. Eva e surprinsă*)

Eva: Prietene, nici nu mă cunoști...

Al patrulea cetățean: Știm o grămadă de lucruri despre tine, doctore!

Al cincilea cetățean: Știm că urăști acest oraș.

Aș șaselea cetățean: Că vrei să-l distrugi.

Al patrulea cetățean: Să-l aduci la sapă de lemn.

Eva: De unde a-ți luat asta? Din ziar? Cine v-a spus că nu țin la orașul ăsta? (*Arată raportul*) Sunt aici tocmai ca să-l salvez.

Elisabeth: (*repede*): O secundă, doctore! Cred că totuși trebuie să alegem un secretar de ședință. Așa e democratic. Ce ziceți, oameni buni?

Toți: Da-a-a-a-a-a-a!

Primul cetățean: O propun pe dna Primar. (*Aplauze*)

Elisabeth: Nu, nu, n-ar fi corect. Trebuie aleasă o persoană neutră. Îl propun pe dl Aslaksen.

Al șaptelea cetățean: A venit doar să ne citească...

Al șaselea cetățean (*către cetățeanul de mai sus*): Nu-ți place lupta dreaptă? Dacă nu-ți place, n-ai decât să te cari de aici (*Spre primar*). Și eu îl susțin pe Aslaksen. (*Mulțimea e de acord*)

Voci: Și eu, și eu...

Eva: În regulă, dacă asta doriți. Dar voiesc să vă reamintesc că am convocat această adunare pentru că am un mesaj

important pentru cetățeni, iar presa n-a avut curaj să-l publice. Și nimeni din oraș n-a vrut să-mi închirieze o locație pentru această adunare. (*Spre primar*) Sper ca măcar aici să pot să vorbesc. Poftim d-le Aslaksen moderați adunarea. (*Aslaksen urcă pe platformă, Eva coboară*)

Aslaksen: Domnilor, un singur lucru vreau să spun, înainte să începem. Orice s-ar spune în această seară, aici, nu uitați că cele mai mari virtuți ale democrației sunt raționalitatea și echilibrul. Așa dar, cine vrea să ia primul cuvântul. (*Eva merge în față, ridică mâna. Elisabeth ridică și ea mâna*)

Elisabeth: D-le secretar...!

Aslaksen (*repede*): Poftim dna Primar, aveți cuvântul.

(*Eva se oprește, vrea să zică ceva dar renunță și se întoarce la locul ei. Primarul se urcă pe platformă*)

Elisabeth: Domnilor, n-avem nici un motiv s-o lungim în seara asta. În scurt timp, o să ne întoarcem cu toții la viețile noastre liniștite. Chestiunea stă în felul următor: Doctorul Stockman, sora mea... credeți-mă, e un moment greu pentru mine... vrea să distrugă stațiunea balneară, băile noastre.

Eva: Elisabeth, îți dai seama ce vorbești, îți dai seama?

Aslaksen (*sunând din clopoțel*) Dna doctor, vă rog să vă liniștiți și să luați loc. Lăsați-o pe dna primar să continue. N-o întrerupeți!

Elisabeth: Iar ceea ce m-a șocat este că lucrează la acest plan demult și cu multă determinare. Credeți-mă.

Un cetățean: Și-atunci ce mai pierdem timpul? Dați-o afară din oraș. (*O parte din mulțime îl susține*)

Toți: Da. Da! Dați-o afară! Afară, afară din această sală! Afară, afară din această sală!

Elisabeth: Stați, stați un pic. Nu vreau și nu e nevoie de soluții extreme! Cred că e important să știți de ce face asta. Eva Stockman face asta pentru că este genul de om care nu poate dormi liniștit dacă nu ceartă, dacă nu jignește sau nu se luptă cu autoritățile. Acum vrea să distrugă stațiunea doar ca să dovedească că autoritățile au făcut nu știu ce greșeli de construcție.

Eva: (*lui Aslaksen*) Dle secretar, sunt atacată. Cer dreptul la replică.

Aslaksen: Dna doctor, dna Primar n-a finisat. Așa că liniștiți-vă și luați loc. Nu faceți spectacol de prost gust aici.

Eva: Bine, dar eu...

Aslaksen: Repet încă odată, luați loc, altminteri am să fiu nevoit să vă lipsesc dreptul de a riposta. (*Eva ia loc*). Doamnă Primar, continuați.

Elisabeth: Vă mulțumesc. Sunt probabil oameni aici, care vor s-audă ce are de spus Eva Stockman. În definitiv, e democrație, oricine poate spune orice. Dumnezeu mi-e martor că sunt prima care crede în dreptul fiecăruia la libera exprimare. Dar, asta, în condiții normale. Iar noi astăzi, aici nu suntem în condiții normale. Uitați-vă în jurul nostru. Multe națiuni sunt în criză. Multe orașe sunt în eșec total. Multe națiuni și orașe sunt falimentare pe tot globul. De ce s-au întâmplat toate astea? Din cauza așa-zisei lupte pentru reforme și justiție care n-a dus decât la distrugere și haos.

Eva: De ce îndrugi verzi și uscate, Elisabeth? De ce duci lumea în eroare?

Aslaksen: Vă rog, doamnă doctor...

Eva: Am vrut doar să vă citesc raportul. Nu am chemat-o aici să mă atace. Are toată presa și fiecare loc din orașul ăsta unde să mă atenteze, iar eu n-am la dispoziție decât seara aceasta.

Aslaksen: Mă tem că faceți o impresie proastă, doamnă doctor! Și dacă nu vă liniștiți, am să fiu nevoit să vă scot din sală. (*Mulțimea dă semne că e de acord cu Aslaksen. Eva e din nou surprinsă*) Continuați, d-na primar.

Elisabeth: Acum suntem și noi în fața unei crize. Știm cum s-a trăit în acest oraș când nu exista stațiunea balneară. Abia ne permiteam să asfaltăm străzile. Eram un orașel de mâna a doua. Azi suntem pe cale să devenim recunoscuți în toată lumea. Vă asigur că, în cinci ani, veniturile fiecăruia dintre voi vor crește substanțial. Vă promit că vom avea școli mai mari și mai bune, grădinițe mai spațioase și mai dotate. Se vor construi clădiri moderne, pe străzile principale se vor deschide magazine de lux. Vă asigur că, dacă nu vom fi denigrați și nu vom fi atacați cu rea credință, într-o zi vom fi unul dintre cele mai frumoase și bogate orașe din lume. Astăzi totul e în mâinile voastre. Nu trebuie decât să vă puneți o întrebare: are cineva dreptul, dreptul democratic — cum se numește — să transforme niște imperfecțiuni minore în mari greșeli de construcție și să spună asta întregii lumi? (*Mulțimea strigă: nu, nu!*) Știți bine că trăim într-o lume în care imaginea contează. Trăim sau murim în funcție de ce crede lumea despre noi. Cred că în toate există o limită și când cineva depășește acea limită, trebuie să fie luat de guler și să i se spună în față: ”nu poți face asta!” (*Mulțimea o susține scandând: Nu poți face asta, că de faci te paște năpasta, nu poți face asta că de faci te paște năpasta! Aslaksen sună nervos din clopoțel.*)

Aslaksen: Liniștiți-vă oameni buni!

Liniștiți-vă și încetați să faceți dezmaț în sală! Potoliți-vă, altminteri voi fi nevoit să poftesc pe careva din voi afară. Ogoiți-vă am zis. (*Lumea se liniștește*). Poftim doamnă primar, continuați.

Elisabeth: În regulă. Cred că ați înțeles despre ce e vorba. D-le Aslaksen, propun ca Eva Stockman să nu fie lăsată să-și citească raportul în această ședință. (*Se duce la locul ei. Billing în timpul ăsta urcă aprig*)

Billing: Nu vrem să citești raportul. Nu mai ponegri curortul (*Mulțimea furioasă vociferează cu el împreună: Nu vrem să citești raportul, nu mai ponegri curortul. Aslaksen din nou sună din clopoțel*)

Aslaksen: Calmați-vă oameni buni, calmați-vă! (*Lumea însă continue agresiv să scandeze mai departe: Nu vrem să citești raportul, nu mai ponegri curortul!*). Liniștiți-vă domnilor! Liniștiți-vă! Nu putem continua în halul ăsta fără de hal. Haideți să ne domolim, să ne așezăm ca să putem continua adunarea noastră. (*Oamenii treptat se liniștesc*) Mulțumesc. Supun la vot propunerea d-nei primar.

Eva: Nu vreți să mă lăsați să vorbesc?

Aslaksen: Tocmai am supus asta la vot, doamnă doctor.

Eva: La dracu, e dreptul meu să vorbesc! (*Urcă pe platformă*) Ascultați-mă! (*Arată spre Elisabeth*) Această persoană a vorbit, a vorbit, a vorbit dar nu a spus nimic concret despre ceea ce se întâmplă cu apa din oraș.

Un cetățean: Nu vrem să mai auzim nimic despre apă.

Alt cetățean: Vrei să distrugi orașul!

Eva: Lăsați-mă să citesc și judecați după aia. (*Unul din cetățeni huiduie: Nu citi, nu citi că la moacă vei primi! Ceilalți îl susțin: Nu citi, nu citi, că la moacă vei primi! Răcnind mulțimea se îndreaptă spre platformă. Eva se înspăimântă. Alaksen sună din clopoțel.*)

Aslaksen: Opriți-vă oameni buni! Ogoiți-vă! Nu faceți harababură din adunarea noastră! Haideți să ne calmăm și să discutăm civilizată! Nu putem continua în acest mod, în atmosfera asta tensionată, de aceea vă rog liniștiți-vă, în caz contrar am pus punct și fiecare la casa lui. Gata! Destul! V-ați liniștit! (*Se face liniște*) Doamnă doctor, cred că oamenii vor să voteze înainte să începeți să vorbiți. Dacă vor vota pentru, atunci puteți vorbi. Dacă nu, va trebui să vă supuneți majorității.

Eva: Vreau totuși câteva minute. N-o să vorbesc despre stațiune. Am o descoperire de o mie de ori mai importantă. (*Lui Aslaksen*) Pot să iau cuvântul?

Aslaksen (mulțimii): N-o putem împiedica dacă promite că nu va vorbi despre...

Eva: Nu vreau să vorbesc despre băi.

Un cetățean: Ce vrei de fapt? Să faci revoluție?

Alt cetățean: Nu-ți place nimic în orașul ăsta, nu-i așa?

Al trei-lea cetățean: Hai, recunoaște, recunoaște că vrei revoluție!

(*Mulțimea revoltată strigă în direcția Evei cât o ține gura*) Recunoaște! Recunoaște! Recunoaște că vrei revoluție!

Eva: Nu trebuie s-o recunosc. O proclam! Da, sunt o revoluționară. Mă revolt împotriva vechiului clișeu că majoritatea are întotdeauna dreptate. Mai mult decât atât, pot să spun că majoritatea greșește întotdeauna. Oare a avut dreptate majoritatea când a votat să fie crucificat Iisus? (*Liniște*) A avut dreptate majoritatea când a refuzat să creadă că pământul se învârte în jurul soarelui și l-a lăsat pe Galilei pradă inchiziției? Nu, și iarăși nu! Vreau să spun că înainte ca majoritatea să înțeleagă adevărul, acel adevăr trebuie descoperit de un individ. (*Mulțimea tace*) Întotdeauna e la fel. Și-acum vă implor... Îmi dau seama cât de mari sunt costurile și câte probleme se vor crea, îmi dau seama ce mare e riscul ca alte orașe să ne-o ia înainte în timp ce noi vom reconstrui...

Elisabeth: Aslaksen nu ți-a permis să vorbești despre...

Eva: Apa e otrăvită! Apa e otrăvită!

Un cetățean: Încă un cuvânt despre apă și ai să o pățești ca Galilei.

Eva: Înțelegeți odată, apa e infectată, e otrăvită.

Alt cetățean: Mă tem doctore că dacă mai rostești acest cuvânt, n-ai să-l mai poți pronunța niciodată.

Al patrulea cetățean: O să-l uiți pentru totdeauna.

Al cincilea cetățean: Oameni buni, afară cu ea!

Mai mulți: Da, da, afară cu ea...

Alt cetățean: Afară, afară chiar acum din astă sală!!!

(*Toți strigă ca din gură de șarpe*) Afară, afară din această sală, afară, afară din această țară!

Elisabeth:(*încearcă să stăpânească mulțimea*) Opriți-vă! Liniștiți-vă! Nu folosim violența aici! Nu provocăm aiureală tulburătoare! Nu ne stropșim ca să ne arătăm pumnii! Gata! Destul! Ajunge! Basta-a-a! (*Se face liniște; se întoarce spre Eva*) Doctore, coboară și lasă-l pe Aslaksen să continue.

Eva: Încă n-am terminat.

Elisabeth: Coboară sau nu răspund pentru ce se poate întâmpla. Rog secretarul de ședință să ceară vorbitorului să coboare.

Alaksen: Doamnă doctor, cobo-

râți-vă de pe platformă. Lumea nu dorește să vă asculte.

Eva: O să mă adresez ziarelor din alte orașe și până la urmă va afla toată țara.

Elisabeth: N-o să îndrăznești!

Eva: Ba am să îndrăznesc, Elisabeth... Am să îndrăznesc, fiindcă voi doriți să construiți un oraș călcând în picioare orice principiu al adevărului. Și dacă se calcă în picioare adevărul și libertatea eu nu pot să mă fac că plouă. Nu pot să permit ca oamenii să moară în chinuri pentru că vezi Doamne cui va îi convine ca minciuna să stea în capul mesei.

Billing: Doamna Primar, ce stați și ascultați o trădătoare. Arestați-o. Locul ei e la pușcărie.

Un cetățean: Da, da! Arestați-o. E o trădătoare!

Billing: Un dușman al poporului! Dușmanul poporului trebuie încarcerat și în pușcărie pe veci aruncat.

(Mulțimea vociferează îndemnul lui Billing. Dușmanul poporului trebuie încarcerat și în pușcărie pe veci aruncat. Aslaksen îi cheamă la calm)

Aslaksen: Liniștiți-vă oameni buni! Liniștiți-vă! Nu vă lăsați prinși în capcana doamnei doctor. Dumneai atâta și așteaptă, să vă provoace la dezordine și haos.

Elisabeth: De aia nu trebuie să-i satisfacem această poftă. Haideti să ne liniștim și să rezolvăm problema creată manierat. Domnul Aslaksen va propune o rezoluție, iar noi vom decide, o acceptăm ori ba. Ne-am înțeles?

Toți: Da-a-a-a!

Elisabeth: Domnule Aslaksen, aveți cuvântul.

Aslaksen: Onorată adunare. Propun spre examinarea domniilor voastre următoarea rezoluție: toți cetățenii din această sală din dragoste pentru orașul natal și țară o declară pe doctorul Eva Stockman, directorul medical al stațiunii balneare un dușman al comunității și al poporului.

Catherine: *(urcându-se pe platformă)* Nu-i adevărat. Nu-i adevărat oameni buni. Eva își iubește orașul. De dragul lui este în fața domniilor voastre. Să vă comunice că vă paște un pericol de moarte din cauza apei. Apa e otrăvită, e otrăvită. Are dovezi pe care le pot confirma unii din sală. Billing, Loren, de ce tăceți? Spuneți adevărul. Nu fiți complici la moartea oamenilor nevinovați.

Un cetățean: Domnule Aslaksen, închideți-i gura, că de nu, i-o închidem noi.

Aslaksen: Catherine încetează, încetează și coboară de pe platformă, *(Apăsata)* coboară și ea loc. *(Catherine cu Eva se dau jos)* Așa dar, cineva se opune hotărârii luate?

Horster: Da, eu sunt împotriva.

Un cetățean: Și eu

Aslaksen: Altceineva? Cu două voturi împotriva și restul pentru, Eva Stockman e declarată dușman al poporului. De acum încolo, orice cetățean onorabil va ține cont de asta în relația cu ea. Declar adunarea închisă. *(Strigăte și aplauze. Billing urlă isteric)*

Billing: Dușmanul poporului trebuie încarcerat și în pușcărie pe veci aruncat! *(Mulțimea îl susține și țipând unul câte unul pleacă. Doi cetățeni se apropie de Eva.)*

Primul cetățean: Ar trebui să te cari din oraș cât mai repede, doctorițo, altminteri ar putea să se întâmple o nenorocire.

Eva: Ba mai puneți pofta-n cui, tovărășelule.

Al doilea cetățean: Voia dumitale, ca la boierii cei mari. Noi te-am avertizat. Mai departe procedează cum găsești de cuviință. Colega, pleacă. *(Ies)*

Eva: Ai auzit căpitane, ai auzit? Niște nimicuri au încercat să mă intimideze. Dumnezeuule, la ce zile am ajuns. O mână de suflete mici și meschine prin manipulare gogomană hotărâsc soarta unui oraș. Vai de capul nostru dacă lovim în adevăr și acceptăm minciuna și rutina, dacă împărțăm mesajele distrugătoare și le respingem pe cele ziditoare, dacă nu avem curajul de a observa adevărul acolo unde el există. Cât o să ne mai temem de acest lucru? Cât? Trebuie odată și odată oricât de dură ar fi realitatea să privim lucrurile în față, altminteri vom rămâne constrânși și mai departe de niște indivizi.

Horster: Poate are rostul să te oprești, doamna doctor, adică să cedezi.

Eva: Niciodată! Niciodată, căpitane n-am să cesionez în fața unor monștri care au adus orașul ăsta la pierzanie. Am avut și voi avea întotdeauna reacții dure față de lucrurile care consider că nu corespund valorilor umane și principiilor democratice. M-am săturat, m-am săturat să tac și să aud cazuri de oameni înfricoșați, înspăimântați, șantajați, falimentați, care ajung până la urmă ori să cedeze, ori să plece din oraș. Nu mai pot accepta folosirea unei gloate manipulată de către primar în beneficiul unei structuri corupte pentru că acest lucru este o discriminare a adevărului. De aceea, mâine din nou mă voi adresa cetățenilor acestui oraș cu o întrebare: Voi, cei furați, bătuți, umiliți, batjocoriți, nu v-ați săturat să stați cu gurile închise ca niște muți, crezând că veți scăpa cumva de ciurma care va bea zilnic sângele, nu v-ați săturat? Vii frică? Depășiți-o, pentru că acest

regim tocmai din ea, din frică se alimentează și imposibilitatea voastră de a face ceva. Fiți uniți, ieșiți la proteste, susțineți oameni cu verticalitate ca să schimbăm măcar în ceasul al doisprezecelea, lucrurile în localitatea noastră. Auziți, măcar în ceasul al doisprezecelea.

Horster: Mă tem dna doctor că oamenii nu-ți vor percepe și de data aceasta mesajul. Sunt prea speriați ca să te înțeleagă.

Eva: Și atunci, ce-i de făcut căpitane? Ce-i de făcut? Nu putem sta ascunși ca niște șoareci prin găuri și să așteptăm ca stăpânii să ne aducă cașcavalul, nu putem căpitane.

Horster: Nu vreau să fiu înțeles greșit dna doctor, dar cred că cel mai bun lucru pe care îl poți face acum, e să-ți iei familia și să te muți în alt oraș. Vaporul meu vă stă la dispoziție. Am loc pentru toată familia.

Eva: Mulțumesc căpitane, mulțumesc, dar nu voi pleca nicăieri. Dușmanul poporului nu și-a spus încă ultimul cuvânt. Catherine, Petra, pleacă. La revedere căpitane. *(Ies)*

Horster: O zi bună d-na doctor. Doamne Dumnezeuule, câtă cumsecădenie și integritate stăpânește femeia asta, câtă onestitate. Păcat, păcat că cei care o înconjoară nu înțeleg acest lucru. Păcat... *(Iese din scenă).*

Scena 3

Același decor din actul 1, dimineața următoare. Ferestrele sunt sparte. În casă e dezordine. Când se ridică cortina, doctorul Stockman intră, purtând o pătură peste cămașă. În casă e frig. Doctorul ia câteva pietre de pe jos și le pune pe masă. Se aude zgomot de fereastră spartă.

Eva: Dumnezeuule, când au să se oprească, când? Toată noaptea au aruncat cu pietre în ferestre. Au stricat toate geamurile. *(O altă piatră, stricând partea din sticlă ce-a mai rămas, pătrunde prin fereastră. Apare Catherine)*

Catherine: *(speriată):* Ești bine?

Eva: *(privind pe fereastră)* Era un puști! A fugit! *(Ridică piatra)* Incredibil. Tot orașul este gata să arunce cu bolovani în noi, chiar și copiii. Catherine, ai chemat geamgiul să repare geamurile?

Catherine: Da.

Eva: Și când o să vină?

Catherine: Nicicând.

Eva: Crezi că-i frică?

Catherine: Oamenii nu vor să aibă probleme. *(Aude ceva la ușă)* E cineva la ușă. *(Se duce la ușă, se întoarce cu un răvaș.)* E o scrisoare pentru tine.

Eva: *(o ia și o deschide):* Ce-o mai fi?

Catherine: Nu știu, sper că e o nou-tate bună.

Eva: (*termină de citit scrisoarea*): Suntem evacuați din casă.

Catherine: O, nu! Proprietarul e un om așa cumsecade. Dacă el e în stare să ne dea afară, înseamnă că ceilalți sunt gata să ne omoare, ce-i de făcut mai departe, Eva? Ce-i de făcut?

Eva: Nuștiu. Când se întoarce Peter, împreună vom hotărî. (*Intră Petra*)

Petra: Bună.

Eva: Bună ziua Petra. Ce s-a întâmplat, de ce te-ai întors atât de devreme?

Petra: M-au dat afară?

Eva: Ce? Te-au dat afară?

Petra: Da, mamă.

Eva: Pe tine te-au dat afară, geamgiul n-are curaj să vină, proprietarul ne gonește...

Petra: Proprietarul ne gonește?

Eva: Da, vom fi evacuați. Nu-i nimic, o să vină vara, o să înceapă epidemia, și atunci or înțelege pe cine au alungat din oraș... (*Se aude o bătaie la ușă.*)

Catherine: Poate e geamgiul. (*Se duce și deschide, intră Elisabeth, liniște.*)

Elisabeth: Dacă aveți treabă...

Eva: Doar să adunăm cioburile de pe jos. Intră, Elisabeth. Cu ce te pot ajuta?

Catherine: Să mergem dincolo, Petra. (*Elisabeth se uită la ferestrele sparte*)

Elisabeth: Pot să stau jos? (*Arată spre un scaun de lângă fereastră*)

Eva: Nu te sfătuiesc să stai lângă geam. S-ar putea să-ți iei o piatră-n cap într-un mod foarte democratic, mai bine așază-te pe canapea. (*Se așază amândouă pe divan, Elisabeth scoate un plic*)

Eva: Nu-mi spune că...

Elisabeth: Ba da. (*ii dă plicul*)

Eva: Totuși, m-ai concediat.

Elisabeth: Nu eu, consiliul de administrație s-a întâlnit de dimineață. Nu mai ai drept de practică aici în oraș, Eva.

Eva: Da, dar oamenii au nevoie de un doctor.

Elisabeth: Cerculă o petiție din casă în casă. Toți o semnează. Nu mai au încredere în serviciile tale. Nu cred că va fi cineva care să aibă curajul să n-o semneze.

Dr. Stockman: Tu ai făcut asta, tu Elisabeth. Nu te temi că o să plec din oraș și o să public raportul în altă parte?

Elisabeth: Mă tem, Eva, mă tem. Și dacă ții cu adevărat la orașul ăsta, poți să faci în așa fel încât nimeni să nu sufere, inclusiv tu și familia ta.

Eva: Asta ce mai e?

Elisabeth: Dă-mi o declarație scrisă, în care recunoști că ți-ai depășit atribuțiile și ai exagerat. Spune-o cum vrei, dar

în așa fel încât să se liniștească spiritele în privința problemei cu apa. Dacă faci asta, îți recapeți slujba, și-ți dau cuvântul meu: în timp, vom face modificările la sistemul de apă. Până la urmă asta ai dorit, nu?

Eva: Vrei să rămân în funcție și să-mi asum responsabilitatea că oamenii sunt otrăviți? Știi care-i problema ta, Elisabeth, știi care-i? N-ai înțeles, nici măcar acum, că există oameni care nu pot fi cumpărați.

Elisabeth: Eu chiar înțeleg asta, Eva, înțeleg... Mă tem că tu nu înțelegi.

Eva: Ce vrei să spui?

Elisabeth: Știi foarte bine ce vreau să spun. Numai nu-mi spune că nu știi că soacră-ta a cumpărat acțiuni la stațiunea balneară, toata dimineața.

Eva: (*perplexă*) Soacră-mea a cumpărat acțiuni?

Elisabeth: A pus mâna pe tot ce a putut.

Eva: Nu înțeleg. Ce legătură e între...

Elisabeth: Ba foarte bine înțelegi, Eva, foarte bine. Tu ai pornit o campanie ca să distrugi încrederea oamenilor în corporația stațiunii balneare. Mergi până acolo încât convoci o adunare populară pentru asta. A doua zi dimineața, când oamenii nici nu s-au trezit din șoc, soacra ta dă fuga și cumpără acțiuni la jumătate de preț. Și tu mai ai tupeul să vorbești de principii?

Eva: Dumnezeu! Tu crezi că eu...? Că eu intenționat am inventat problema cu apa ca soacră-mea să se îmbogățească?

Elisabeth: Da, cred, Eva, cred. Eu cred ce văd. Și ceea ce văd e că tu faci o treabă murdară pentru soacra ta, și dacă nu te ogoiești, până deseară o să creadă tot orașul în asta.

Eva: Nu, nu poți face una ca asta. Nu poți face, Elisabeth.

Elisabeth: Ba pot, Eva, pot! Și pot să ajung și mai departe. Dacă ai de gând să ne ataci din alt oraș și să publici raportul, o să-ți trimit citație și o să te acuz de conspirație împotriva unei corporații și nimeni n-o să te mai poată salva. Bagă în cap asta, Eva, bagă în cap.

Eva: Ba tu bagă-n cap, Elisabeth. Bagă-n cap că ai vorbit în vânt. De aceia, ieși afară, ieși afară din casa mea. Miroase a vomă de la tine. Mă tem că n-o să-mi ajungă praf de clor ca să dezinfectez tot ce a fost atins de tine. Afară corupto!!! Afară hoțomano! Afară mârșavo! Ieși, de nu, te sugrum, te vâr în mormânt de vie!

(*Eva furioasă se năpustește asupra Elisabethei, ceea dă bir cu fugiții, care mai, mai nu se ciocnește cu Barbara în prag*)

Elisabeth: (*arătând spre Barbara*) Poftim și dovavda, că nora și soacra sunt complice! (*Iese*)

Eva: Ce-ai făcut, Barbara, ce-ai făcut? Ai înnebunit? Ți dai seama ce cred acum oamenii?

Barbara: Nu înțeleg despre ce vorbești.

Eva: E adevărat, e adevărat că azi dimineață ai cumpărat acțiuni la stațiunea balneară?

Barbara: Da, iatăle-s. (*Scoate din buzunar și pune pe masă mai multe hârtii*)

Eva: Vreau o explicație, Barbara. (*Țipă*) Vreau o explicație!

Barbara: Poftim. Au fost ieftine, de aia și le-am cumpărat. Ești mulțumită?

Eva: Mulțumită, Barbara, mulțumită...

Barbara: Și acum spune-mi, este justă presupunerea că apa e poluată din cauza gropii cu deșeuri din Valea Morii care vin de la fabrica mea.

Eva: Pentru tine nu-i un secret că-i așa.

Barbara: Eva, am fabrica asta de la tatăl meu, care o are de la bunicul, care o are de la străbunicul meu și n-am de gând să permit nimănui să murdărească numele familiei mele spunând că timp de trei generații am otrăvit apa acestui oraș.

Eva: Dar asta-i adevărat, Barbara! Apa-i otrăvită. Otrăvită!

Barbara: După tine, băile sunt terminate și eu am aruncat banii în vânt, cumpărând acțiuni?

Eva: Da, ți-ai aruncat banii pe fereastră.

Barbara: Dacă-i așa cum spui tu, eu am aruncat banii tăi, adică banii pe care trebuia să-i las moștenire lui Peter și copiilor tăi.

Eva: Ai cumpărat mizeriile astea cu banii lui Peter? Cu banii copilului și nepoților tăi?

Barbara: Da am cumpărat, Eva, am cumpărat. Oamenii m-au poreclit "bursucul". Bursucul e un fel de porc, Eva, iar eu nu vreau să mor ca un porc, nu vreau să mor ca un porc. Toată viața mea am fost o persoană respectabilă și vreau să mor ca o ființă onorabilă. Și tu o să mă faci respectabilă.

Eva: Cum?

Barbara: O să faci o altă analiză.

Eva: Nu e nevoie. Apa e otrăvită! Apa e otrăvită!

Barbara: La dracu! Mii de tone de apă curg în fiecare zi prin Valea Morii. De unde știi că în ziua când ai luat tu mostrele nu s-a întâmplat ceva neobișnuit?

De unde știi? De unde știi că gazele alea nu erau doar în apa testată de tine? De unde știi că restul apei nu e pură, de unde știi?

Eva: Din analizele efectuate la Universitatea pentru cercetări chimice și de la oamenii care s-au îmbolnăvit.

Barbara: (*o imploră*) Eva, gândește-te bine, poate e o greșeală. Poate că erau bolnavi de când au venit!

Eva: Nu Barbara, nu-i nici o greșeală. Erau boli de piele și digestive care nu se pot...

Barbara: Singurul loc unde poți să capeți o diaree, e tocmai aici! Nicăieri altundeva în țara asta nu-ți ies pete pe piele! Poate a fost de la mâncare. Te-ai gândit la asta?

Eva: Nu, nu m-am gândit la mâncare...

Barbara: Și-atunci, de unde știi că era de la apă?

Eva: Pentru că am testat apa și apa-i otrăvită. Așa că vinde înapoi acțiunile cât nu-i târziu și dai feciorului tău banii ce i se cuvin. Eu n-am cu ce să-i întrețin. Am fost concediată.

Barbara: (*izbucnind*) Retractează tot ce ai spus despre apă și Peter va primi partea ce i se cade din moștenire, altminteri, o să donez toți banii în scopuri caritabile.

Eva: Ești nebună?

Barbara: Da, sunt nebună! Sunt nebună, și m-ai înnebunit tu cu aiurele tale despre apa infectată. Tu vrei ca locuitorii acestui oraș să spună că eu, Barbara Stockman, l-am distrus, iar eu doresc ca numele meu să rămână curat. E singurul lucru important pentru mine. Și dacă continui să susții că apa e otrăvită, am s-o sprijin pe primar, care o să te acuze de conspirație la distrugerea unei corporații, și fără ajutorul meu o să putrezești în închisoare.

Eva: O să fii de partea ei...?

Barbara: Da, da, o să fii. O să te sacrific ca să-mi protejez numele, fiindcă ești bolnavă de tine însuși. Ești un monstru, numai un monstru își sacrifică familia de dragul unor slogane umaniste. Numai unui monstru îi pasă mai mult de puritatea apei din băi, decât de numele soacrei sale, viața soțului și a copiilor ei. (*Intră copii agitați*)

Morten: Mamă...

Ejlif: Mămică....!

Eva: Ce s-a-ntâmpat, dragii mamei? De ce nu sunteți la școală?

Morten: Profesorul a zis că ar fi mai bine să stăm acasă toată săptămâna.

Eva: Ce-i cu ochiul tău? Cine te-a lovit?

Ejlif: Copiii au început să te înjure, iar Morten s-a enervat și s-a luat la bătaie cu unul din ei, ceilalți au sărit pe el și...

Barbara: De ce-ai sărit la bătaie, Morten, de ce-ai sărit la bătaie?

Morten: Fiindcă au făcut-o pe mama trădătoare. Mama nu e trădătoare, nu e trădătoare! Mama e sfântă...

Eva: Gata, gata Morten, liniștește, liniștește-te băiatul mamei. Chaterine! Chaterine!

Catherine: (*care apare*) Da, Eva. Bună ziua mamă.

Barbara: Bună.

Eva: Catherine, du copiii să se spele.

Catherine: Mergem dragii mei. (*Catherine și copiii se duc la baie*)

Eva: O zi bună, mamă soacră.

Barbara: Când te decizi, anunță-mă...

Eva: M-am decis. Sunt trădătoare, dușmanul poporului, dna Barbara. Pleacă, pleacă și spune-le celor, care-și învață copiii să gândească cu pumnii, că eu, copiii mei, familia mea, toți suntem dușmanii poporului.

Barbara: Eva, ai putea avea tot ce-ți dorești. Nu ți-ar lipsi nimic.

Eva: Ba da, Barbara, ba da, mi-ar lipsi adevărul. Adevărul mi-ar lipsi. Adevărul despre faptul că maturii, copiii, bătrânii, toți oamenii acestui oraș vor fi otrăviți, și dacă singurul mod de a avea tot ce-mi doresc este de a deveni un cigăș, atunci prefer să fiu dușmanul poporului. Apa e otrăvită, Barbara, otrăvită, otrăvită!!! Nu există nimic în afară de asta. Nimic!!!

Barbara: Ești țicnită. Trebuiești legată și dusă la casa de nebuni!

Eva: Da, sunt țicnită, sunt țicnită! Mergi și spune-le la toți că sunt țicnită. Și mai spune-le să semneze petiții împotriva mea, să nu mă cheme când sunt bolnavi, să-mi bată copiii, să n-o primească pe fiica mea, Petra la școală, să-mi strice ferestrele. Mergi și spune-le, ce stai? Cară-te din casa mea! Cară-te! (*smulge bastonul din mâna Barbarei, îl flutură amenințător*) Afară, afară, otrăvitoare! Afară distrugătoare! Afară, că te fac una cu pământul! Te omor! (*Apar strigând Catherine cu Petra*)

Catherine: Eva, oprește-te! Gândește-te ce faci!

Petra: Stăpânește-te, mamă! (*Barbara fuge, Eva aruncă bastonul în urma ei*)

Eva: A venit să mă cumpere, canală. Mi-a spus că aș putea să am tot ce-mi doresc, dacă renunț la raport dacă accept să omor oameni. (*Cade în agonie*) Oameni, oameni nevinovați, oameni neprihăniți, oameni care nu port nici o vină pentru fărădelegile unor inumani.

Petra: Liniștește-te mamă, liniștește-te te rog, nu are rost să te distrugi pentru niște creaturi...

Catherine: Da, da Eva, nu are rost să te distrugi pentru niște oameni de nimic.

Petra: Eu cu Chaterine am făcut bagaje. Cum se întoarce tata, imediat plecăm în alt oraș.

Eva: Nu mai e nevoie. Rămânem aici, Petra.

Petra: Cum să rămânem? N-avem casă, masă, Morten și Ejlif nu mai pot merge la școală, eu nu pot ieși în oraș, tata va fi concediat, suntem singuri, mamă. Suntem singuri.

Eva: Știu, știu că suntem singuri, Petra, de aia va trebui să ne adaptăm la asta. O să începem să căutăm oameni conștiințioși care pot trăi fără pâine, apă, lumină, căldură, dar fără conștiință nu, oameni cărora le pasă de acest oraș și care împreună cu noi vor lupta pentru adevăr, chiar dacă el se găsește la fundul mării, și vom învinge, Petra, vom învinge, fiindcă dreptatea e de partea noastră...

(*Se aude un zgomot, se sparge un geam, mai apoi încă unul, șincă unul... Văiește mulțimea furioasă scandând: Afară, afară din această țară, afară, afară din a noastră țară! Harmalaia se aude din ce în ce mai aproape, din ce în ce mai intensă. Învălmășeala devine tot mai tensionată și mai tensionată. Catherine se îndreaptă spre geam, vede gloata înfuriată, se sperie grozav.*)

Catherine: Jumătate de oraș cu bâte și bastoane se îndreaptă spre casa noastră. Ce ne facem, Eva? Ce ne facem? Mulțimea furioasă se apropie din ce în ce mai în preajmă! Poate să ne omoare. Ce ne facem, Eva, ce ne facem?

Eva: Luptați! Luptați pentru adevăr. Trăiți-vă viața după propriile principii chiar dacă toți din jurul vostru vă numesc ciudați, nebuni sau naivi. Susțineți-vă visele și dorințele inimii și cele mai profunde valori, indiferent de pietrele pe care le pot arunca în voi cei care nu vă înțeleg. Produceți valoare și oferiți-o celor care vă înconjoară, căutați binele în fiecare om pe care-l întâlniți și onorați-l, onorați-l fără să așteptați ceva în schimb, ridicăți speranță, putere, înțelepciune și dragoste, indiferent dacă ești pe vârful unui munte sau pierdut într-o vale a dezintegrării... (*Răsună o împușcătură, Eva cade secerată la pământ, îngrozite Catherine și Petra aleargă spre ea strigând*)

Petra: MAAAMĂĂĂ!!!

Catherine: EVAAAA!!!

O muzică zguduitoare umple văzduhul cu întuneric, mai apoi apare cerul, de unde de acolo, din ceruri răsună vocea Evei: **Voi, cei furați, bătuți, umiliți, batjocoriți, nu v-ați săturat să stați cu gurile închise ca niște muți, crezând că veți scăpa de ciurma care vă bea zilnic sângele? Nu v-ați săturat? Vii frică? — Depășiți-o, pentru că acest regim tocmai din ea, din frică se alimentează și imposibilitatea voastră de a face ceva..!**

SFÂRȘIT

Ion Ungureanu